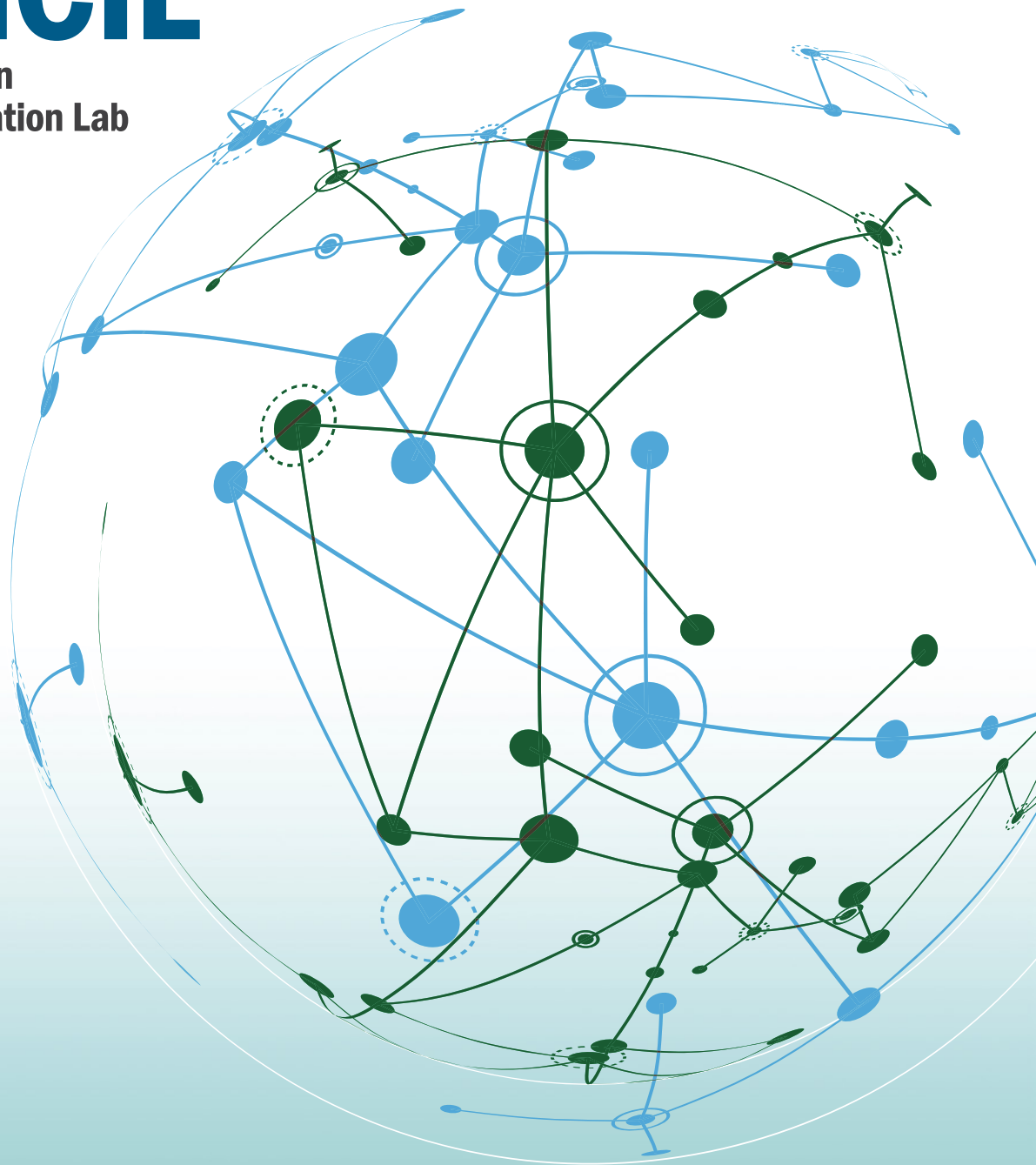

Socialinių inovacijų ekosistema Lietuvoje Tyrimo ataskaita

PEncIL

Pan European
Social Innovation Lab

Vilnius, 2022

TURINYS

1. Tyrimo pristatymas / 3
 - 1.1. Tikslai ir uždaviniai / 3
 - 1.2. Tyrimo metodų pristatymas / 3
 - 1.3. Tyrimo turinys / 6
 2. Socialinių inovacijų ekosistema: holistinis požiūris / 7
 3. Socialinės inovacijos: suinteresuotų grupių požiūriai / 8
 - 3.1. Socialinių inovacijų samprata / 8
 - 3.2. Socialinių inovacijų specifika ir pavyzdžiai Lietuvoje / 11
 4. Pagrindiniai socialinių inovacijų ekosistemos dalyviai ir jų vaidmenys: suinteresuotų grupių požiūriai / 19
 5. Socialinių inovacijų naudos ir iššūkių suvokimas / 26
 - 5.1. Socialinių inovacijų naudos / 26
 - 5.2. Socialinių inovacijų iššūkiai / 27
 - 5.3. Socialinių inovacijų ateitis / 28
 6. grupių poreikiai ir lūkesčiai Nacionaliniam socialinių inovacijų kompetencijų centrui / 30
- Išvados / 35
- Summary / 37
- Priedai / 40
- 1 priedas. Interviu gairės / 40
 - 2 priedas. Apklausos klausimynas / 40
 - 3 priedas. Fokusuotos grupinės diskusijos gairės / 44

1. TYRIMO PRISTATYMAS

1.1. Tikslai ir uždaviniai

Šiuo tyrimu siekiama ištirti skirtingų suinteresuotųjų šalių požiūrį į socialines inovacijas ir atitinkamai sudaryti socialinių inovacijų žemėlapi Lietuvoje. Šis tyrimas yra viena iš Europos socialinio fondo Agentūros Lietuvoje įgyvendinamo projekto „PEncIL“ veiklų.

Socialinių inovacijų plėtrai palankios aplinkos kūrimui reikalinga (1) išsami ir kruopšti įvairių suinteresuotųjų šalių poreikių, prioritetų ir galimybių analizė ir (2) jų akumuliacija į aiškią strategiją ir veiksmų planą inovacijoms visoje šalyje skatinti.

Ši studija yra pirmoji projekto dalis, skirta įvairių suinteresuotųjų šalių poreikių, prioritetų ir galimybių analizei. Šio tyrimo rezultatai bus naudojami siekiant geriau suprasti socialinių inovacijų sistemoje vykstančius procesus, ištirti, kaip įvairios visų sektorių organizacijos kuria socialines inovacijas, susidurdamos su šiuo metu egzistuojančiais iššūkiais, apibendrinti suinteresuotųjų grupių vizijas, ištirti jų poreikius ir lūkesčius.

1.2. Tyrimo metodų pristatymas

Šiame tyrime taikoma mišri metodologija, derinant kokybinius ir kiekybinius metodus, t.y. pusiau struktūruotus interviu, fokusuotas grupines diskusijas ir kiekybinę apklausą.

Kiekybinis metodas leido atskleisti socialinių inovacijų kūrėjų ir įgyvendintojų požiūrius ir lūkesčius.

Kokybinis metodas tyrimui pasirinktas todėl, kad šiam tyrimui taip pat labai svarbus „žmogiškasis elementas“ – į tam tikrus faktus žvelgiama konkrečią patirtį turinčių respondentų akimis. Kokybinio tyrimo trūkumai – mažesnis duomenų reprezentatyvumas ir subjektyvumas, taip pat tai, kad duomenų rinkimas ir analizė užima daug laiko. Kita vertus, kokybiniai tyrimai, nors ir nesuteikia duomenų, kuriuos būtų galima lengvai ir greitai interpretuoti, leidžia tyrėjui pažvelgti į tyrimo lauką iš vidaus, suprasti veiksmų priežastis ir veiksnius, lėmusius veikėjų reakcijas ir veiksmus, o tai labai svarbu analizuojant sudėtingus ir sunkiai apibūrinamus dalykus, pavyzdžiui, socialines inovacijas.

Šis tyrimas buvo vykdomas trimis etapais (žr. 1 pav.):

- **1 etapas:** kokybinis tyrimas, pusiau struktūruoti interviu (2021 m. lapkričio – 2022 m. balandžio mėn.)
- **2 etapas:** kiekybinis tyrimas, apklausa (2022 m. balandžio – gegužės mėn.)
- **3 etapas:** kokybinis tyrimas, fokusuotos grupinės diskusijos (2022 m. rugsėjis – lapkritis).

1 pav. Tyrimo etapai (2021 lapkričio mėn. – 2022 m. lapkričio mėn.)

Pusiau struktūruotas interviu

Šio tyrimo pirmasis etapas prasidėjo interviu su socialinių inovacijų ekspertais. Šios tyrimo dalies rezultatai pagrįsti 25 pusiau struktūruotais interviu, kuriuose pristatoma visų suinteresuotųjų grupių – valstybinių, verslo, pilietinės visuomenės organizacijų ir akademinės bendruomenės – perspektyva (žr. 1 lentelę). Tyrime taikyta „keturgubos spiralės“ (angl. *Quaruple Helix*) perspektyva. „Keturguba spiralė“ (angl. *Quaruple Helix*) – tai bendradarbiavimo modelis, grindžiamas įvairių suinteresuotųjų grupių sąveika. Šis modelis naudingas inovacijų procesuose, kuriuose svarbiausios yra sinergijos ir visapusiškumas, atliepiančios ne tik valstybinio ir privataus sektoriaus poreikius, bet ir įtraukiant piliečių ir nevyriausybinių organizacijų perspektyvą, suprantant jų poreikius ir lūkesčius.

Imties atrankos metodas: sniego gniūžtės atranka. Tyrimas pradėtas nustačius 4 pagrindinius šios srities veikėjus, atstovaujančius 4 suinteresuotųjų šalių grupėms, ir toliau imtis papildyta remiantis apklaustųjų pasiūlymais. Tyrimo dalyviai noriai siūlė papildomus ekspertus. Taip buvo sudaryta pakankama tyrimui imtis. Ne visi pasiūlyti ekspertai sutiko dalyvauti interviu, tačiau didžioji dalis tapo tyrimo dalimi. Tyrimo prisotinimo riba buvo 25 interviu.

Lentelė 1. Atliktų interviu aprašymas

Metodas:	Kokybinis / pusiau struktūruoti interviu (I)
Interviu skaičius:	25
Interviu trukmė:	50 min. – 2 val.
Data ir vieta	Visi interviu vyko internetu, naudojant „Zoom“ platformą. Interviu datos: nuo 2021 m. lapkričio 9 d. (pirmasis interviu) iki 2022 m. balandžio 6 d. (paskutinis, 25-asis interviu).
Imtis	„Sniego gniūžtės“ metodas, patogioji imties atranka
Atrankos kriterijai	Tyrimo informantų atranka buvo grindžiama tokiais kriterijais: <ul style="list-style-type: none">• Visų suinteresuotųjų šalių atstovavimas („Quaruple Helix“ perspektyva): vyriausybė, verslas, akademinė bendruomenė ir pilietinės visuomenės organizacijos.• Ekspertizė šioje srityje. Atrinkus informantus pagal šiuos kriterijus buvo taikytas prieinamumo (angl. <i>convenience sample</i>) principas.
Tyrimo eiga:	Galima teigti, kad visi interviu vyko draugiškoje ir nuoširdžioje atmosferoje; informantai buvo pakankamai įsigilinę ir suinteresuoti tyrimo problematika, dalinosi žiniomis ir savo patirtimi.
Kodavimas	Ataskaitoje tyrimo medžiaga koduota pagal interviu numerius ir jų priklausymą vienai iš suinteresuotųjų pusių: <ul style="list-style-type: none">• Verslo sektorius: I9, I12, I22, I23, I24, I25• Nevyriausybinių organizacijų sektorius, pilietinė visuomenė, bažnyčia: I1, I3, I6, I7, I10, I13, I15, I16, I18, I19, I20• Valstybinis sektorius: I2, I4, I11, I14, I17• Akademinė bendruomenė: I5, I8, I21
Citavimas:	Citatų kalba netaisyta.

Kiekybinė apklausa

Antrajame tyrimo etape buvo taikomi kiekybiniai metodai, siekiant gauti kiekybinės informacijos apie socialinių inovacijų supratimą, naudą ir iššūkius, su kuriais susiduriama plėtojant socialines inovacijas Lietuvoje bei nacionalinio socialinių inovacijų kompetencijų centro funkcijos suvokimą iš socialinių inovacijų ekosistemos dalyvių perspektyvos. Apklausa atlikta 2022 m. gegužės – birželio mėn.

Apklausa vykdyta internetu. Tyrimo imtis: socialinių inovacijų įgyvendintojai, registruoti Europos socialinio fondo agentūros Lietuvoje duomenų bazėje.

2022 m. gegužės 6 d. kvietimas dalyvauti apklausoje ir užpildyti anketą buvo išsiųstas 836 organizacijoms. Iš viso apklausoje dalyvavo 162 organizacijos.

Fokusuotos grupinės diskusijos

Tyrimui taip pat buvo pasirinktas fokusuotos grupinės diskusijos metodas. Fokusuotos grupinės diskusijos yra ypatingas grupinio interviu tipas. Todėl fokusuotos grupinės diskusijos metodika remiasi interviu metodika. Fokusuota grupinė diskusija pravedama ne su vienu žmogumi, o vienu metu – su grupe žmonių, kurių tam tikros socialinės charakteristikos panašios. Šio tyrimo atveju pagrindinė grupę jungianti charakteristika buvo patirtis audizualio sektoriaus produkto ar paslaugos kūrime. Todėl pagrindinis moderatoriaus uždavinys – draugiškoje ir neįtemptoje aplinkoje, lygių, vienas kitam niekuo neįsipareigojusių žmonių draugijoje organizuoti laisvą pokalbį tyrimo klausimais.

Kitaip nei individualaus pagilinto interviu atveju, fokusuotos grupinės diskusijos tokiomis pat laiko sąnaudomis įtraukia daugiau žmonių. Fokusuotų grupių diskusija greta žodinės informacijos suteikia galimybę stebėti grupės narių sąveiką ir neverbalinę komunikaciją, kuri ypač svarbi iškilus skirtingiems grupės narių požiūriams.

Buvo atliktos 4 fokusuotos grupinės diskusijos su visų 4 suinteresuotųjų šalių grupių atstovais – valstybės, verslo, pilietinės visuomenės organizacijų ir akademinės bendruomenės nariais. Pakviestieji į fokusuotas grupines diskusijas nedalyvavo interviu. Taigi, fokusuotų grupinių diskusijų rezultatai nedubliuoja interviu, o atvirkščiai – papildo interviu duomenis naujomis įžvalgomis ir ir tam tikra prasme juos validuoja.

Fokusuotų grupinių diskusijų tyrimo atlikimo santrauka pateikiama 2 lentelėje.

Lentelė 2. Atliktų fokusuotų grupinių diskusijų aprašymas

Metodas:	Kokybinis tyrimas, Fokusuota grupinė diskusija (FGD)
Diskusijų skaičius:	4
Diskusijos trukmė:	Kiekvienos diskusijos trukmė – 1–1,5 val.
Data ir vieta:	Visos grupinės diskusijos vyko internetu, naudojant „Zoom“ platformą. Datos: <ul style="list-style-type: none">• 2022 m. rugsėjo 9 d. (akademinė bendruomenė / valstybinis sektorius) – FGD1• 2022 m. rugsėjo 15 d. (NVO, pilietinė visuomenė) – FGD2• 2022 m. spalio 17 d. (verslas, NVO) – FGD3• 2022 m. lapkričio 17 d. (akademinė bendruomenė / valstybinis sektorius) – FGD4 – numatyta, ši ataskaita bus papildyta 4-tosios FGD rezultatais.

Atrankos kriterijai:	<p>Fokusuotų grupinių diskusijų dalyvių atranka buvo grindžiama tokiais kriterijais:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Visų suinteresuotųjų šalių atstovavimas („Quaruple Helix“ perspektyva): vyri-ausybė, verslas, akademinė bendruomenė ir pilietinės visuomenės organizacijos. • Ekspertizė šioje srityje. <p>Atrinkus fokusuotų grupinių diskusijų dalyvius pagal šiuos kriterijus buvo taikytas prieinamumo (angl. convenience sample) principas.</p>
Tyrimo eiga:	Galima teigti, kad visos grupinės diskusijos vyko draugiškoje ir nuoširdžioje atmosferoje; dalyviai buvo pakankamai įsigilinę ir suinteresuoti tyrimo problematika.
Kodavimas	Ataskaitoje tyrimo medžiaga koduota pagal FGD numerius: FGD1, FGD2, FGD3, FGD4.
Citavimas:	Citatų kalba netaisyta.

1.3. Tyrimo turinys

Visi tyrimo etapai rėmėsi ta pačia tyrimo turinio strategija, kuri apėmė 4 pagrindines dalis:

- Socialinių inovacijų koncepcijos suvokimas
- Įvairių suinteresuotųjų pusių vaidmuo skatinant / stabdant socialinių inovacijų plėtrą Lietuvoje
- Socialinių inovacijų įsivaizdijama ateitis, nauda ir iššūkiai
- Įvairių suinteresuotųjų šalių poreikiai ir lūkesčiai, susiję su socialinių inovacijų kompetencijų centru Lietuvoje.

Ši ataskaita sudaryta pagal šias tris pagrindines temas, kurios buvo aptartos interviu metu.

Kiekvienas tyrimo metodas turėjo jam specialiai sukonstruotą klausimyną. Su visais klausimynais detalai galima susipažinti prieduose: Interviu gairės (1 priedas), apklausos klausimynas (2 priedas), fokusuotos grupinės diskusijos gairės (3 priedas).

2. SOCIALINIŲ INOVACIJŲ EKOSISTEMA: HOLISTINIS POŽIŪRIS

Socialinių inovacijų ekosistemą, kaip ji suprantama šiame tyrime, sudaro (žr. 3 pav):

- 1. Turinys: Socialinės inovacijos.** Tyrimo klausimai: Kas yra socialinė inovacija? Kaip socialinės inovacijos koncepciją supranta ekosistemos dalyviai? Ar įvairių ekosistemos dalyvių požiūriai, kas yra socialinė inovacija, sutampa ar skiriasi?
- 2. Dalyviai: Socialinių inovacijų kūrėjai, įgyvendintojai, rėmėjai ir ekspertai.** Tyrimo klausimai: Kas yra socialinių inovacijų kūrėjai, įgyvendintojai, rėmėjai, ekspertai? Koks yra jų vaidmuo vystant socialines inovacijas Lietuvoje? Koks turėtų būti jų vaidmuo vystant socialines inovacijas Lietuvoje? Kaip šį vaidmenį vertina skirtingos suinteresuotųjų grupės?
- 3. Aplinka: kokios yra socialinių inovacijų pridėtinės vertės ir iššūkiai jų atsiradimui vystymui?** Tyrimo klausimai: kokios yra socialinių inovacijų kuriamos pridėtinės vertės ekosistemai? Su kokie trukdžiais ir iššūkiais susiduria socialinių inovacijų vystytojai Lietuvoje?

2 pav. Socialinių inovacijų ekosistema

3. SOCIALINĖS INOVACIJOS: SUINTERESUOTŲ GRUPIŲ POŽIŪRIAI

3.1. Socialinių inovacijų samprata

Nors socialines inovacijas nėra lengva apibrėžti (Building local ecosystems for social innovation, OECD 2021) dėl į šią sąvoką patenkančių veiklų įvairovės, apskritai socialinės inovacijos suprantamos kaip „naujos idėjos ir iniciatyvos, leidžiančios įveikti mūsų visuomenės iššūkius tokiose srityse kaip aplinka, švietimas, užimtumas, kultūra, sveikata ir ekonominis vystymasis; siekiant socialinių tikslų“ (C. R. Vinals, C. P. Rodriguez, 2013).

ESFA projektuose taiko dvi socialinių inovacijų apibrėžtis:

1. **Socialinės inovacijos socialinės integracijos paslaugų srityje** – tai nauja idėja (produktas, paslauga ir/ar modelis), kuria tenkinami įvairūs socialiniai poreikiai ir sprendžiamos socialinės ir ekonominės problemos. Socialinės inovacijos atrodo ypač patrauklios, atsižvelgiant į iššūkius, su kuriais susiduria tradicinės gerovės sistemos ir, apskritai, rinka ir valstybe grindžiamas modelis. Jos reiškia išėitį, kai daugiausia dėmesio skiriama mokslui ir technologijoms ir suvokimui, kad novatoriškas mąstymas gali lemti ir platesnio masto pokyčius visuomenėje ir ekonomikoje.
2. **Socialinės inovacijos švietime** – tai šiuolaikiška, patraukli ir veiksminga priemonė švietimo sistemos problemoms spręsti, priežastims aiškintis ir pasekmėms šalinti – naujų socialinių idėjų kūrimas, esamų inovatyvių metodų ir praktikų (produktų, paslaugų, mechanizmų) įgyvendinimas, siekiant patenkinti socialinius poreikius, spręsti įsisenėjusias socialines švietimo problemas, kurti naujus socialinius ryšius ir bendradarbiavimą. Šiuo atveju socialinės inovacijos rezultatas yra modernių (naujų), dažnai netradicinių sprendimų atradimas.

Be to, Europos socialinio fondo plius (ESF+) reglamento paskutiniame projekte teigiama, kad: „Socialinės inovacijos – tai veikla, kuri yra socialinė tiek savo tikslais, tiek priemonėmis, ypač veikla, susijusi su naujų idėjų (susijusių su produktais, paslaugomis, praktika ir modeliais) kūrimu ir įgyvendinimu, kurios kartu tenkina socialinius poreikius ir kuria naujus socialinius santykius ar bendradarbiavimą tarp viešųjų, pilietinės visuomenės ir (arba) privačių organizacijų, taip teikdamos naudą visuomenei ir didindamos jos gebėjimą veikti.“

Interviu atskleidė, kad socialinių inovacijų ekspertai Lietuvoje, atstovaujantys skirtingoms suinteresuotoms grupėms, panašiai supranta socialinių inovacijų sąvoką, pabrėždami šiuos bruožus:

Naujumas

socialinė inovacija yra tada, kai nauja paslauga produktas ir tai ką aš išvardinau, pirmiausia atliepia visuomenės poreikį, tai viena dedamoji, o kitos kuria ilgalaikę vertę ir poveikį. Tai va, kai yra man atrodo šios dvi dedamosios tai yra atsiliepimas į visuomenės poreikius, ir antroji yra vertė ir poveikis, tai tada mes ir galime kalbėti apie socialinę inovaciją. Jei šių dedamųjų nėra, tada mes kalbame apie kažkokią technologinę inovaciją arba socialinę paslaugą, bet socialine inovacija to nepavadinsi. [13]

aš socialine inovacija laikyčiau veiksmą, kada mes siekiame kažkokią tai poveikio pasitelkdami naujus partnerius arba naujus metodus. [14]

Jeigu mes sakom atveriamė duris ir laikomės tam tikrų gairių įgyvendinimo, bet toliau kaip įgyvendinti tas gaires paliekam atvirai ir visi bando naujus metodus, kažką ko dar nebandė, tai mes tai irgi vadintume inovacija iš mano pozicijos žiūrint [14]

tai svajonė, kuri pranoksta tavo galimybes. Ir tada tas paaiškinimas, kuris iš tavęs reikalauja sudėti tavo širdį ir prašyt pagalbos pas kitus, nes tai jungia naujus procesus [17]

senas sprendimas neveikia ir tau tiesiog reikia naujo paslaugos dizaino, reikia iš naujo pasižiūrėti į paslaugą. O sprendimų jau yra prikurta milijonai, tai arba tu gali iš skirtingų sektorių prisitaikyti, arba tu gali prisitaikyti skirtingas praktikas ir sukurti labai gražius dalykus ir dar kad būtų efektyviau, inkorporuoti IT technologijas, jos jau yra tikrai pasiekiamos. Aš manau, kad tai ir yra socialinė inovacija. [I15]

Tai naujos sąveikos, nes tikrai sąveikoje tarp skirtingų protagonistų gali kažkas vykti [I19]

Paprastai inovacijos, jei pridėsime sąvoką socialinės inovacijos tai yra pagrindiniai du komponentai: tai „socialinis“ ir „inovacijos“. Pirmiausia tai raktinis žodis yra inovacijos, o inovacijos apibrėžiamos pagal Oslo 2018 m. vadovą, ten yra aprašyta, kas yra inovacijos apskritai. Vienas būdas tai yra naujovė, o naujovė tai yra komercija ir pritaikymas. Jeigu versle naujovė, tai turi būti kažkoks komercinis pritaikymas naujovės. Tai tie du esminiai komponentai yra labai svarbūs, kad kažkas nauja. Bet tas naujumo lygis irgi yra klausimas, kokio naujumo lygio turi būti, kad būtų inovacija. [FGD1]

Adaptacija ir tiražavimas (ang. Adaptation and Scalability). Socialinės inovacijos neturi būtina būti absoliučiai naujas dalykas, bet naujas dalykas tam tikram kontekstui, tam tikrai šaliai, kt. Tokių inovacijų pavyzdžiai – miesto daržininkystė.

Taip, tas ir mane domino labiausiai, kad ieškoti kažkokių tai dalykų, kokių dar Lietuvoje nebuvo ir bandyt juos įgyvendinti, skleisti tą informaciją, žinias. [I1]

labiau patiko toks platesnė, lankstesnė galbūt sąvoka ir apibrėžimas, kuri labiau nukreipta į tai, kad mes paimam egzistuojančius sprendimus, instrumentus, mechanizmus iš vieno sektoriaus ir perkeliame į kitą – pritaikom, adaptuojam ir kažkaip [I1]

Heterogeniškumas. Socialinės inovacijos gali būti labai įvairaus pobūdžio. Socialinės inovacijos gali turėti ir materialių, ir nematerialių formų, pradėdant naujais produktais, kurie tenkina tam tikrą visuomenės poreikį, ir baigiant nauja projekto, proceso ar dizaino idėja. Taigi, heterogeniškumas pasireiškia tiek rezultato, tiek srities plotmėje.

socialinė inovacija yra tada, kai nauja paslauga, produktas ir tai ką aš išvardinau, pirmiausia atliepia visuomenės poreikį... [I3]

Pokyčių skatinimas. Socialinės inovacijos skatina socialinius ir pasaulėžiūros pokyčius. Suinteresuotosios šalys pabrėžė, kad socialinės inovacijos turėtų tarnauti platesniam tikslui, ne tik spręsti socialines problemas, bet ir kurti realius socialinius pokyčius.

kad jungtųsi kažkoks pasaulėžiūros keitimo kampas tame apibrėžime [I1]

Tai yra iš tiesų atnešti tam laukui, kuriame esi, dirbti tam tikrą pokytį. Tas pokytis yra daugiasluoksnis, jis yra mobilizuojantis tam tikrus stakeholderius, suinteresuotąsias puses, tai yra, pokytis ateina per naujus ryšius ir naujas sąveikas tarp protagonistų, tarp suinteresuotųjų pusių. [I19]

tai yra nuolatinis požiūrio keitimas pagal situaciją [FG3]

Procesas. Socialinės inovacijos yra procesas

aš žiūrėčiau į tas socialines inovacijas, ne tik kaip sprendinį, bet ir kaip procesą. <...> Bet iš kitos pusės socialinė inovacija gali būti apskritai procesas, kaip mes prie to sprendimo prieinam ir kodėl prie jo prieinam. [I1]

Nauda, vertė visuomenei ir poveikio kūrimas

elgsys su visuomene, teikiantis jai naudą [I2]

socialinė inovacija <...> kuria ilgalaikę vertę ir poveikį. [I3]

aš socialine inovacija laikyčiau veiksmą, kada mes siekiame kažkokio tai poveikio pasitelkdami naujus partnerius arba naujus metodus [I4]

Turbūt bendriausia prasme tai iš esmės sutampa su bendrąja inovacijų fundamentalia paskirtimi, kad inovacija, kurios sukurta socialinė vertė ilgalaikiame laikotarpyje yra didesnė už bet kokią jos sugeneruotą ekonominę vertę. [I5]

siauresne prasme, aš manau, kad tai kas jau galima per racionalizuota apibrėžimą tai vis tik socialinė inovacija visų pirma remiasi visuomenės, jos grupių, atskirų individų elgsenos keitimu taikant socialinio poveikio, socialinio dizaino ir kai kuriais atvejais, galėčiau pasakyti ir socialinės manipuliacijos mechanizmus ir instrumentus siekiant nukreipti tam tikrą socialinę elgseną geidžiama arba reikiama kryptimi. [I5]

bet kurią inovaciją gali įvardinti kaip socialinę, nes bet kuri inovacija daro poveikį socialinei grupei [I6]

Socialinių poreikių, problemų, tikslų atliepimas

socialinė inovacija yra tada, kai nauja paslauga produktas ir tai ką aš išvardinau, pirmiausia atliepia visuomenės poreikį, tai viena dedamoji, o kitos kuria ilgalaikę vertę ir poveikį. Tai va, kai yra man atrodo šios dvi dedamosios tai yra atsiliepimas į visuomenės poreikius, ir antroji yra vertė ir poveikis, tai tada mes ir galime kalbėti apie socialinę inovaciją. Jei šių dedamųjų nėra, tada mes kalbame apie kažkokią technologinę inovaciją arba socialinę paslaugą, bet socialine inovacija to nepavadinsi. [I3]

Tai verslas, kuris atliepia tam tikros socialinės grupės poreikius ir yra rinka šiai inovacijai. [I10]

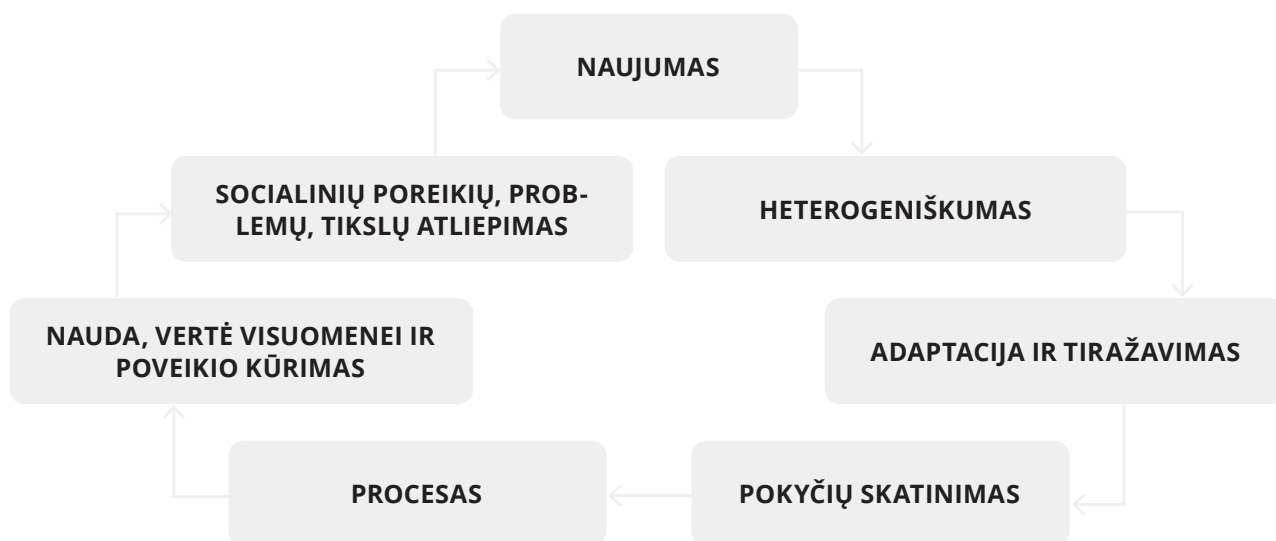
tai yra inovacijos panaudojimas socialiniais tikslais. [I6]

Tai verslas, kuris atliepia tam tikros socialinės grupės poreikius ir yra rinka šiai inovacijai [I11]

kaip pati sau apibrėžiu tą inovaciją, kuo ji skiriasi socialinė nuo kitų inovacijų, tai būtent kad kažkokiais inovatyviais būdais ieško problemų socialinėm problemom [I25]

tai man tai yra kažkokie nauji būdai, ar Lietuvoje, ar visame pasaulyje spręsti kažkokias socialines problemas. [FG3]

3 pav. Socialinių inovacijų bruožai

3.2. Socialinių inovacijų specifika ir pavyzdžiai Lietuvoje

Pavyzdžių, kurie gali būti laikomi socialinėmis inovacijomis, Lietuvoje yra daug. Tačiau socialinės inovacijos ne visada yra atpažįstamos ekosistemoje. Kalbant apie socialinių inovacijų specifiką Lietuvoje, galima išskirti kelias tendencijas:

Sukurtos inovacijos ne visada yra tvarios

Kai kurių inovacijų plėtra nėra sėkminga ilgalaikėje perspektyvoje ir tik kai kurios socialinės inovacijos yra tvaresnės. Antra vertus, kiek ilgai socialinė inovacija yra inovacija. Šis klausimas taip pat buvo aptartas interviu ir ypač fokusuotose grupinėse diskusijose [FGD1, FGD3].

pagalbareklama.lt

kitas antras projektas iš pilietinio atsakomybės fondo, kuris irgi turėjo socialinių inovacijų elementų, tai buvo Pagalbareklama.lt. Tai kažkaip kolegos supažindino su reklamos įmone privačia, kuri talpino ir buvo atsakinga už internetinės reklamos talpinimą ir jie sutiko, kad dalis internetinės reklamos būtų kaip ir būtų padovanota nevyriausybinių organizacijų reklaminiams skydeliams, baneriams taip vadinamiems. Ir fondas finansavo platformos Online įkūrimą, kuri priimdavo iš nevyriausybinių organizacijų banerius, juos šiek tiek pageduodavo ir išsiųsdavo į tą reklamos talpinimo sistemą ir ji automatiškai patekdavo į didžiuosius portalus ir generuodavo tam tikrą parodymų skaičių. Kas na iš esmės pakeitė, sakykim, suteikė daug daugiau galimybių nevyriausybiniams.

Kodėl inovacija „neišgyveno“?

Bet irgi šita svetainė vyravo gal porą metų tikrai, nes nežiūrint, sakykim, jo efektyvumo, sėkmės ir akivaizdžios naudos, nes ten daug buvo parodymų generuojama tiems nevyriausybinių organizacijų baneriams, bet susidurta su ta problema, kad irgi nebuvo išspręstas monetizavimo klausimas kaip išlaikyti koordinatorių, kuris prižiūrėtų visą procesą – na bendrautų su nevyriausybiniams, redaguotų jų tuos skelbimus ar panašiai, kad jau būtų atitinkantys tam tikrus minimalius reikalavimus internetiniai reklamai ir panašiai [11].

Socialinės inovacijos daugumoje atvejų yra adaptuotos/„perkeltos“ iš kitų šalių ar sričių

Socialinių inovacijų pavyzdžiai Lietuvoje rodo, kad socialinių inovacijų, kurios atsirado kaip Lietuvoje sukurta unikali idėja, nėra daug. Tačiau daug daugiau pavyzdžių rodo, kad jos buvo adaptuotos iš kitų šalių ir pritaikytos Lietuvoje.

Antakalniečių sodas

„2013 metais, tokiais pačiais kaip ir sumetimais vedamas, su bendraminčiais iš Antakalnio įkūrėme pirmąjį bendruomeninį miesto daržą „Urban garden“, „Urban farming“ Antakalniečių sodas jisai vadinosi ir jis tebesivadina, ta prasme, kad jis dar egzistuoja. <...> Taip, taip. Jis įsikūrė tuo metu dar prieš ligoninės pastatą paverčiant startuolių centru, Vilnius techparku. Dar veikė slaugos ligoninė, Sapiegų parke. Ir tos slaugos ligoninės teritorijoje veikia antakalniečių, Antakalnio seniūnija. Ir aš, kartu su kolegomis iš antakalniečių bendruomenės ir šiaip bendraminčiais, mes kažkaip sutarėme, kad ar negalim naudotis žalia veja šalia tos ligoninės ir šalia seno šiltnamio, kuris buvo nenaudojamas. Jau nežinau kiek, kone nuo nepriklausomybės laikų. Ir tokį leidimą gavome be jokių sutartinių dalykų ir tiesiog pradėjome kaip ir bendruomeninę iniciatyvą ir nuo 2013 m. tas daržas kasmet plėtėsi. Pradžioje pradėjo nuo lauko, kitais metais sutvarkėme šiltnamio sodą, pradėjome šiltnamyje auginti daržoves. Ir bendruomenė plėtėsi, augo, keitėsi, bet jinai pagimdė daug įdomių socialinių inovacijų, kadangi na buvo tokia, kaip ir labai, gan palanki terpė. Ateidavo įvairių, gerai nusiteikusių, geranoriškų žmonių ir na, sakykim, išbandėme ten tokį restorano modelį, kai tiesiog pristatėme kėdžių, paruošėme maistą ir pakvietėme bendruomenių narius, kaimynus ateiti, ragauti, valgyti. Pakvietėme kitus bendruomenės narius. Ten skautai atėjo su savo programa ar kiti irgi atsinešė savo kažkokius tai programos elementus, kad parengtume tam tikrą renginį. Toliau pirmąją Kalėdinę mugę Sapiegų parke irgi surengėme. Ir iš daržo aktyvistai išaugo miesto laboratorija. Nes kai įkūriau daržą, tie žmonės, kurie atėjo, kai kurie iš jų kaip ir prisidėjo prie veiklų organizavimo. [11]

„Renkuosi mokyti“ programa

„...modelis, vadinasi „Teach for all“... <...> Amerikoje galbūt greičiausiai prasidėjo, Didžiojoje Britanijoje irgi prieš kokius 50 m, turbūt. Bet irgi tai buvo sistema, kuri sukurta perkvalifikuoti žmones ir tuos, kurie turi aistrą dirbti mokyklose su vaikais ir jiems daryti tokias galimybes. Tai ta programa ten turi 6 mėnesių kažkokią tai perkvalifikavimo programą ir plius dar duoda priedą prie algos savo programos, na baigusiems žmonėms. Kad jie vis tiek tikėtina, kad galbūt kai kuriems iš jų tas profesijos pakeitimas ir kažkokių finansinių nuostolių gali būti, nes mokytojo alga mažesnė negu tas darbas, kurį prieš tai dirbo ir gavo ar galbūt jie turi persikelti į mažesnę miestelį iš savo miesto kur gyvena, nes irgi jie po to paskirstomi po Lietuvą jau atsižvelgiant kur yra laisvos darbo vietos ir fokusas yra.“ [11]

Ne visada socialinės inovacijos yra „atpažįstamos“ kaip socialinės inovacijos

Lietuvoje egzistuoja socialinės inovacijos, kai kurios reklamuojamos ir plačiai žinomos, kitos – atvirksčiai – „paslėptos“, „neatpažintos“, neįvardijamos socialinėmis inovacijomis net pačių jų kūrėjų. Dažnai aktyvūs žmonės, nevyriausybines organizacijas, socialiniai verslai tiesiog užsiima veikla, kurioje mato prasmę, ir nors ta veikla nėra įvardijama kaip socialinės inovacijos, tačiau yra inovatyvi, sprendžianti tam tikras socialines problemas ir iššūkius.

Taip pat trūksta apibrėžtų kriterijų, kas yra socialinė inovacija. Tokia situacija lemia tai, kad daugelis naujų idėjų nėra pripažįstamos ar atpažįstamos kaip socialinės inovacijos.

nu viskas keičiasi ir tiesiog ir gal daug dalykų įvyksta neįvardinant jų kaip socialinėm inovacijom“ [11].

Žiūrėkite, socialinė inovacija paprasta, kai pensininkams kavos puodelis nemokamas kavinėje. Kas tai yra, tai yra socialinė inovacija. Taip, galima sakyti, kad tai reklama, bet iš kitos pusės tai yra, verslas atiduoda dalį galimo pelno už tai, kad suteikti žmonėms pabendrauti dviese ir panašiai. Taip, tai yra

nedidelė investicija, bet iš principo tai yra socialinė inovacija. Tai čia sakau, daug yra tų socialinių inovacijų, kur niekas jų nevadina socialinėmis inovacijomis, tai lygiai taip pat yra socialinio verslo modeliai skirtingi. Viduje aš priimu į darbą tam tikros atskirties, kur žmonės turi, vienas variantas, kitas variantas – įgyvendinant savo socialinę politiką aš galiu duodamas paramą organizacijomis, kurios šimtą procentų veikia toje srityje. Aš veikiu irgi kaip socialinio verslo objektas, atiduodu tam tikrą dalį savo pelno tam, kad kompetentingi žmonės teiktų savo paslaugas. Mano galva kad turi būti modelių tų įvairovė. [I6]

Organizacijos dirbdamos darbą neakcentuoja, kad tai yra socialinės inovacijos, nes jie nesupranta, kokia pridėtinė vertė yra tų dalykų, ir aš manau tik šnekant ir rodant jos supras, kad jos daro gerus darbus, kurie vadinasi socialinės inovacijos. Tai toks prasilenkiantis dalykas, nes mes darome seniai ir šnekame teorine linkme kažkur, o viskas yra daug žemiškiau sakyčiau. [I10]

Pavyzdžiui, kaip Lietuva, ką mes dabar laikome socialine inovacija, tai yra tiek ekspertų ir mes visi turime savo požiūrį, kas tai yra, tuos taškus, pagal ką mes vertiname, nes bendrų kriterijų vis dar trūksta [FG4].

Socialinės inovacijos suprantamos per siaurai

Ekspertai pasidalino nuomone, kad kartais socialinės inovacijos suprantamos per siaurai.

Gerai, pradėsiu pirmiausiai nuo to, kad socialinės inovacijos vis dar suprantamos per daug siaurai ir suvedamos į socialines paslaugas ar socialinį verslą ir sutapatinamos su tuo, bet iš tiesų tai pakankamai plati sąvoka ir čia yra jos kompleksiskumas ir sudėtingumas tame, kad ji jungia ne visus, bet daug sektorių savyje ir mes šiuo atveju savo kryptis dėliojamės, na ko čia jūs ir paklausėte, mes turime du blokus – vidinės mūsų kryptus strateginės ir išorinė [I3]

Dažnai inovacijos yra skaitmeninės

Kaip ir visur pasaulyje, Lietuvoje egzistuoja nemažai skaitmeninių inovacijų, sprendžiančių socialines problemas ir iššūkius. Tokios socialinės inovacijos kuriamos kaip skaitmeninės platformos ar virtualios aplikacijos. Skaitmeninės inovacijos atliepia ir kitus tikslas, tai yra tik metodas socialinei inovacijai pasklisti ekosistemoje.

pagalbadaiktais.lt

Tai vienas buvo pagalbadaiktais.lt projektas, kurio tikslas buvo išnaudojant Online Marketplace modelį ir crowdsourcing, taip būtų galima pasakyti, suvesti socialiai remtinus asmenis, šeimas su piliečiais. Na, su žmonėmis, kurie turi nebereikalingus daiktus ar tinkamus naudojimui buitinius prietaisus, šaldytuvus, baldus, kuriuos socialiai remtini asmenys galėtų paimti ir naudoti. Tai tokia platforma buvo įkurta, kuri gyvavo, man atrodo, 7 metus netgi <...> Na irgi galbūt verslo modelį reikėjo tobulinti. Jis buvo toks pakankamai sudėtingas, nes aukojami daiktai buvo didžiuosiuose miestuose, o poreikis jiems dažniausiai būdavo provincijoje ir tada iš karto atsirasdavo daug tokių logistikos iššūkių, kaip ten šaldytuvą iš Vilniaus nuvežti į kažkokį tai kitą miestą. Transporto kaštai ir visa kita. Tai jis toks buvo galbūt nepakankamai ištestuotas, išvystytas projektas. Ar galbūt sprendimą reikėjo kitokį naudoti. Gal reikėjo tuos daiktus surinkti, įkurti kažkokią tai fizinę parduotuvę ar Online parduotuvę. Nežinau, juos parduoti, o už gautas lėšas pirkti tai, ko reikia toms šeimoms, ar gal net finansinę paramą skirti toms šeimoms. Tokiu būdu irgi sukuriant tokio, šito paties modelio tokį tai tvarumą, pasiliekant sau dalį lėšų. Nes visada būdavo problema, kaip vis dėl to išlaikyti personalą, kuris koordinuoja šitą svetainę. [I1]

gentys.lt

gentys.lt – vyrų savi pagalbos tinklas. Nu tikrai nuostabu, kai sužinojau, kad prieš metus jie įsikūrė, o dabar ten gal 30 tokių savi pagalbos grupių visoje Lietuvoje jau veikia. Net nebandžiau ieškoti atitikmenų šitos sistemos, sakykim, vakaruose. Nu bet vis tiek kažkas yra, ar ten galų gale tu gali sakyti žinai, anoniminis alkoholis, šimtas metų maždaug veikia, tai kodėl ne. Bet vis tiek lietuviai paimė, sukūrė kažką, susirašė sau taisykles ir sugebėjo pritraukti žmones. Vadinasi tas modelis veikia, jis reikalingas kažkam tai ir jis galbūt turi potencialą išeiti iš Lietuvos ribų [I1]

aukok.lt

Tai man toks kuris pirmiausia atėjo į galvą yra platforma aukok.lt., kuri ko gero buvo pirmoji Lietuvoje, ne turbūt, o tikrai, kuri pirma Lietuvoje pradėjo rinkti lėšas nevyriausybinėms organizacijoms ir veikė labai skaidriais ir aiškiais principais, turėjo aiškų verslo modelį, kuris leido pačiai organizacijai išsilaikyti, o ne ieškoti paramos jų veiklai, tai man atrodo tai vienas pirmųjų. Ta platforma įkurta 2009 m., tai turbūt vienas pirmųjų socialinių inovacijų pavyzdžių Lietuvoje, kuris sėkmingai veikia ir iki šiol. [FG4]

Socialinėms inovacijoms labai svarbu bendradarbiavimas ir bendradarbiavimas

Bendradarbiavimo inovacijos apjungia įvairius veikėjus socialinių inovacijų kūrimui ir vystymui. Bendradarbiavimas apima įvairius ekosistemos veikėjus: „tai yra naujos idėjos, produktai ar paslaugos, apjungiančios bendruomenę, vienijančios tiek verslą, tiek mokslą, turinčios tikslų, siekiančios bendrybės [FG3].

Bendradarbiavimas (angl. *Crowdfunding*)

Crowdfunding, plačiaja prasme, irgi aš laikau kaip socialinę inovaciją, kadangi tai galimybės suvesti fizinius asmenius, kurie nori paaukoti. Na šių nevyriausybinių organizacijų, sakykim, pasiūlymų, poreikių yra labai svarbi, nes irgi tokių platformų na viso, jų egzistavimas sumažina kaštus, padidina žinomumą, ten suveda transakcijai tuos du vienetus, kurie galbūt nebūtų niekaip susitikę [I1].

Bendradarbiavimo centras (angl. *co-working centre*)

...2010 metais įkūriau coworking'ą pirmą Lietuvoje. Bendradarbiavimo centrą, „HumVilnius“ vadinasi. <...> Tai irgi žiūrėjau kaip į socialinę inovaciją dėl to, kad Lietuvoje to dar nebuvo. Jo esmė buvo tame, kad išnuomojama bendra erdvė, bet pavienės vietos ir laisvai samdomiems personalams ar šiaip sau dirbantiems, savarankiškai dirbantiems asmenims, įmonių atstovams, nuo programuotojų iki architektų, dizainerių, net ir nevyriausybinių taip pat. Tai 3 metus koordinavau šią bendradarbiavimo centro veiklą, irgi populiarinau startup'o sistemą. Net irgi sukūriau ir paleidau į gyvenimą naują žodį „startuolis“ 2012 metais, kuris dabar jau prigijo. Ir na patį pavadinimą irgi adaptavau į lietuvių kalbą pavadindamas tokį veiklos modelį bendradarbiavimas. Bendradarbiavimo centras. Tai mes tris metus gyvavom, bet vėlgi galbūt na negalėjom sėkmingai, sakykim, augti, išsilaikyti. Nes pajamų, kurias surinkdavom iš pavienių darbo vietų namuose, likdavo labai mažai, kai turėdavom sumokėti nuomą už patalpas ir šildymo kaštus, komunalinius ir visa kita. Bet laikui bėgant coworking koncepcija Lietuvoje augo ir kasmet stiprėjo. Ir dabar tai yra nusistovėjęs nekilnojamo turto, nu sakykim, panaudojimo modelis, kurį naudoja tiek komercijai, tiek pusiau komercijai ar ten kokie tai universitetai. Ar, sakykim, Vilniaus Techpark yra Sapięgų parke įsikūręs. Irgi dalis jų patalpų veikia coworking principu. Tai tas modelis jau įleido šaknis Lietuvoje. [I1]

Bendradarbiavimo iniciatyva

buvo labai įdomi viena bendradarbiavimo iniciatyva, kad statutiniai pareigūnai kartu su menininkais kuria meno projektus ir ta įtrauktis piliečių, kur sprendžia valstybės klausimus per freskų tapymą su menininku ir policininku, kuriam dar bus psichologinė reabilitacija [I2]

Inovatyvus Šeimos centras

Ką tai reiškia, kodėl jis yra inovatyvus? Dėl to, kad tai apjungs ne tik ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą per meną ir kultūrą, kitaip tariant tai būtų darželis, bet truputėlį kitoks darželis plius prie viso to eina neformalus vaikų ugdymas per meną, per kultūrą, per muziką, saviraišką pritaikant mūsų kultūrinei terpei italų Emilia Redžo regiono filosofiją, kur į vaiką žiūrima kaip į asmenybę besivystančią, kūrybinę asmenybę, kuri pilnai dalyvauja visuomenės gyvenime. Ir dar šalia to mes turime tokią kompleksinę pagalbą vaikui, jo šeimai ir mokytojams įtraukiant tuos emociškai „sunkius vaikus“ ir neįgalius vaikus, ir emociškai sunkius vaikus teikiant jiems psichologinę pagalbą per potyrį, per kūną, per terapiją per meną ir mes šiuos dalykus apjungiamo visus į vieną centrą ir tai yra būtent tas įtraukusis ugdymas, įtraukusis modulis, kad dabar mokyklos, neatsimenu berods iki 2024 m. jos turėtų įsidiesti. Tai mes dabar kuriame savo modeliuką, kurį paskui iš tikrųjų visos mokyklos, mokytojai gali tą patirtį perimti į savo mokyklas, savo bendruomenes. Tai čia viena kryptis. Beje prie švietimo inovacijų, tai mes kartu su universitetais, Vytauto Didžiojo universitetu, Estijos universitetu ir Latvijos Jelgavos universitetu jau esame pasirengę socialinių inovatorių akademijos koncepciją, kurią labiau fokusuojame į regionus. Reiškia, kad apsiungia 3 Baltijos šalys, jos visos nori sustiprinti regionus per socialines inovacijas ir pradėdam nuo ko – nuo socialinių inovatorių auginimo, darbo su jais tiek teorinio, tiek praktinio, per mentorystę, kūrybines dirbtuves. Tai čia su švietimu [13]

„Pirmas blynas“

Tai visų pirma apjungimas skirtingų stakeholderių į vieną grupę, bendro tikslo siekimą ir „Pirmas blynas“ [13]

„Vilties miestas“

„dar vienas regioninis projektas, kuriuo aš žaviuosi iš tiesų, man tai yra kažkoks nuostabusis stebuklas ir kaip yra Klaipėdoj, tai yra brolių Pranciškonų, jie beje, irgi yra įkūrę klasterį, „Vilties miesto“ klasteris, ir dar ankščiau negu mes, ir jie yra nemažai paėję į priekį, daug daugiau negu mes. Ir ką jie jau yra padarę, ir, aišku čia yra vienuoliai, čia yra viena iš bažnyčios iniciatyvų, brolių Pranciškonų, ypatingai su broliu, broliais Benediktais, jį labai rekomenduoju pasikalbinti irgi jeigu reikės ta prasme, nes jis tai žmogus idėjų bomba, ir ne tik tai idėjų generatorius, bet dar ir darytojas viename. Ne tik pasvajoja, bet dar ir realizuoja. Tai va, kas jau yra ten. Aišku yra sukurtas visas kompleksas. Viskas prasidėjo nuo onkocentro, ir ten nu be galo graži istorija, tiesiog jis matė tuos žmones ir vidinį tą pajautimą turėjo ir rūpestį tais žmonėmis, kurie turi onkologinę ligą ir atvažiuoja tirtis, į tą savo onkocentrą padarę yra prie onkologinės ligoninės Klaipėdos, kad žmonės atvažiuoja ir tu atvažiuoji, ir kažkas ten į chemiją priima, kažkas ten tyrimams ir tu neturi kur prisiglausti, tu esi ir šiaip atvažiuoji, iš kažkur ten traukim savo rajono atvažiuoji į Klaipėdą tam, kad ir taip jau stresas ir liga, tas ir tas, ir tu esi, nu toks, kažkur turi rasti kur prisiglausti. Aš noriu sukurti tokį centrą, kur žmogus gali atvažiuoti, kuris galėtų patirti kaip į kokią reabilitaciją, į tokią ramybės oazę, kuris galėtų atvažiuoti su visa šeima. Tas onkocentras, aišku ten yra tokia, na, ta terapija yra tokia na daugiau, ne tiek medicininė, kiek pusiau. Kur tu gali, kur yra įvairios galimybės pokalbiams, kažkokios dailės terapija, kažkokia šokio, grožio, buvimo gamtoje, buvimo prie jūros, kur tu gali į apartamentus su šeima atvažiuoti, atvažiuoji tirtis su šeima, ir ten yra padaryta viskas tokiom sąlygom, tikrai žmogui nu ten yra daugiau idėjinis, tai čia yra vienas failiukas tikrai. Tai va yra onkocentras, taip vadinamas. Tada brolis Benediktas turi milžinišką atjautą vaikams su autizmu. Įvairiausias seminarus daro, nes yra darželis mokymui, vyksta konferencijos ir, beje, turėjo didžiulę svajonę padaryti akademiją autistams, čia milžinišką projektą turėjo, ir na bet ten kažkas užstrigo, kaip būna tuose projektuose, kažko pritrūko, žinai, vieno stumtelėjimo, kaip studentui pritrūko vienos minutės iki pridavimo ten, nuostabus projektas, bet jisai nepaleidžia tos idėjos. Jau dabar dirba su autistais vaikais, jau dabar ten yra darželis ir dirbama yra tikrai, beje bendradarbiaudamas su Klaipėdos jūrų muziejumi, jie yra įsteigę tokį, kambarys onkovaikams, kurie ateina dirbt su delfiniais. Kas yra gražu. Kas man labai patinka, kad Benediktas jis ne tik tai pats vienas daro, dirba su miestu, su Klaipėdos miestu, jisai randa tuos visus taškus, jisai semiasi patirties, įtraukia labai skirtingo spektro

žmonės. Tai va, onkoautistai, vaikų darželis, lauko vaikų darželis, vadinasi Paukšteliai, kad nesumeluotiau, ar 37 vaikai jau dabar yra grupėje. Vaikai visą laiką praleidžia grupės tokios lauke, lauko darželis. Ten šalia vienuolyno miškelis, su visais ten tokiais žaidimų zonoms, su kambariais, dabar vyksta, visą žiemą, jau keletas metų, jau ne vieną žiemą pražiemoję. Nerealu yra. [17]

„Leader+“

Sakykime, jeigu mes turime kaimo vietovių lygmeniu pavyzdį, tai Leader programa yra pripažinta ir Europos lygiu kaip socialinių inovacijų pavyzdys. Ji turėjo labai daug socialinių aspektų, keitėsi ir politinis požiūris, atsirado ir dokumentai iš viršaus, iš apačios buvo formuojantis bendruomenės poreikis, ir jeigu taip tendencingai, tai pirmieji socialinių inovacijų terminai atsirado būtent vietos veiklos grupių strategijose, kada jos jau įpareigtos prieš gerus 10 metų galvoti, kas tai yra socialinė inovacija. Ir tai buvo pirmą kartą, kur mes matome, kad skatinamas bendradarbiavimas, kur yra fokusas į žmogų ir į regionus paleistas finansavimas su paieška tų inovatyvių sprendimų. Kaip sekėsi mes galime matyti dabar ir vertinti, kad tai nebuvo visiškai sėkmės modelis ir su vietos bendruomenės su dideliais iššūkiais susiduria. [FG4]

Socialinės inovacijos gimsta atliepant tam tikras socialines problemas, socialinius poreikius

Problemos gali būti labai įvairios: žmonių su negalia įdarbinimas, priklausomybės ligas turėjusių įdarbinimas.

„Mano Guru“ kavinė, kuri Vilniaus gatvėje veikė, tas pats „Pirmas blynas“ [12]

Turime keletą iniciatyvų, viena jau yra įsigyvendinusi ir aš ja labai džiaugiuosi, čia yra mūsų „Pirmo blyno“ socialinis restoranas, įsikūręs Ramintojo bažnyčioje pirmame aukšte ir čia yra gražu tai, kad susijungė valstybė, nes bažnyčia priklauso Vidaus reikalų ministerijai, susijungė nevyriausybinių organizacijų, veikiančių ten, tai yra ir VŠĮ „Ramintoja“ ir Bendrystės ir socialinių inovacijų centras, susijungė verslas, kuris atnešė ir savo finansavimą, ir bendruomenė, kuri prisijungė prisidedama ir finansiškai ir visaip palaikydama. Pati bendruomenė? Ramintojos bendruomenė. Ir verslai, kurie patikėjo ta idėja, visą gamybinę zoną finansavo patys. Tiesiog buvo sutelktinis finansavimas. [13]

Mano guru, tai yra paslaugų paketas konsultavimo, tame nėra socialinės inovacijos. Ir dalis yra tęsiama, kas iki šiol buvo daroma, priimami žmonės iš rehabilitacijos ir integruojami į Mano guru. Šiuo metu Mano guru prasiplėtė, atsirado antras komercinės veiklos verslo būdas, tai mobilus vagonėlis, tai verslo veikla ir atsirado antras filialas, kur Mano guru teikia paslaugas. Šiek tiek geografiškai vietos išplito. Mano guru galima sakyti jau išėjo iš savo pačio ribų, savo patalpų, kas yra galbūt gerai. Reikia paminėti kad visus tuos metus, 17 metų, buvo pakankamai dosniai dalinamasi patarimais, būdavo nepaprastai daug organizacijų, kurios norėjo pasimokyti, atkartoti, buvo tokių norų, kurie buvo rimti, sprendimai, sukurti kažką analogiško Mano guru. Buvo noras frančizuoti Mano guru, aš pati labai domėjausi socialiniu frančaisingu, su kolegomis daug šnekėjome apie socialines frančizes. [19]

„Cooking for freedom“

tai yra gaminti laisvėje. Tai buvo kaip maisto gamybos aistrą komunikuoti žmonėms, kurie yra kalėjimuose, kaip jie pradėtų ruošti, kad kai jie išeina, juos būtų galima įdarbinti padavėjais, virėjais viešo maitinimo įstaigose arba tarkim stažuotojais, mokiniais tose įmonėse. Tai buvo su europiniais partneriais bendras projektas. Tai buvo pakankamai sėkmingas, man rodos 2 kartus, vienas po kito buvo įgyvendinti tokie projektai per keletą metų. Tam tikros metodologijos, dalinomės savo įžvalgomis, važiuojome vieni pas kitus, tokie turtingi mainai, po daug metų darbo įnešantys įstaigai šviežių idėjų. Netgi bendradarbiavimas su Kalėjimų departamentu, dabar labai daug mūsų tikslinės grupės ateina iš probacijos. Čia atsirado nauja stabili tikslinė grupė, ne tik žmonės su priklausomybėmis. Žmonės socialinėje atskirtyje esantys, jie dažnai atitinka ne vieną aspektą, jie buvo ar yra vartojantys, ir kalėjime sėdėję ir gali turėti dalinį neįgalumą. Daug tų socialinės atskirties elementų, kurie apsunkina jų integravimą į darbo rinką, visuomenę, sugrįžimą į gyvenimą. [119]

Didžioji dalis maisto pramonės, Ustukių malūnas ir panašiai. Taip, jie kuria ir produktus, aš pasakysiu, bedančiams pensininkams, kurie galėtų suvalgyti tarputį ir panašiai, taip tai yra irgi socialinė inovacija. Taip, jie daro 100 proc. Žiedinę ekonomiką, nieko neišmeta, viskas panaudojama. [I6]

kad jie labai plėtoja tą savo veiklą pradėję nuo to, kad reikia leisti įvairiomis juoslėmis grįstas knygas neregiam, kita vertus tos jų knygos yra ir neregiam ir regintiems, kad jas skaitytų visa šeima, tai jos jau ir tuo buvo inovatyvios. Kad Brailio raštu tai taip, bet dar vienas aspektas buvo, kad ir regintiems pritaikytos, skatinant tą šeimos bendradarbiavimą, buvo įdėtos ir tos iškiliosios iliustracijos, ir kvapai, ir garsai. Dabar kaip matome, kad jie tą neregijų problemą toliau sprendžia, bet to masto vis dar neįgauna, nes visą laiką trūksta pajamų tą padaryti, kad jie turėtų tą socialinį poveikį kam jie buvo nusimatę, bet jie iš tikrųjų įtraukia ir neregius, ir daro edukacines programas vaikams, važinėja į darželius, labai daug vaikų yra nematę net tų neregijų, tai pamato jų, neregijų, pasaulį. Arba sakykim tam pačiam verslui susikurti dovaną, kaip kad kvapai, galima iliustruoti knygas ir daryti kažką prasmingo su neregiais. Tai man tikrai tokie labai jautrūs atrodo toki projektai, bet kaip sakiau tos skalės, masto tokio kaip ir nėra [I25] [I6]

Socialinės inovacijos atlieka edukacinę funkciją, ypač jaunimui

Socialinės inovacijos ne tik kuria pridėtinę socialinę naudą, bet ir edukuoja visuomenę.

„Pirmas blynas“

Jis atsineša socialinę ir edukacinę misiją, kas mums irgi labai svarbu – tai iš vienos pusės jie įdarbina neįgalius žmones, sukuria darbo vietas, juos įtraukia į bendruomenės veiklas pačias įvairiausias, kitas dalykas, jie edukuoja mokyklas, mokyklų bendruomenes ir kalba apie negalią kaip galią ar kaip įgalinti negalią kitaip tariant ir kalba apie Dauno sindromą, ir apie Alzheimerį ir apie cerebrinį paralyžių, tiesiog supažindina vaikus mokyklose, kad tie žmonės jie yra kitokie, bet jie įgalūs daryti daugybę dalykų. [I3]

„Talentai į regionus“

Labai graži iniciatyva, kuri buvo pakliuvusi dabar į Europos socialinių inovacijų konkurso pusfinalį, tai lietuviškai aš ją taip trumpai vadinu „Talentai į regionus“, kur iš tikrųjų sukuriama platforma, kur gali ūkiai ir tam tikri smulkūs verslai regionuose, ir jaunimas vieni kitus susirasti ir koks yra tikslas – jaunimas mokosi iš tų ūkininkų, ir amatai ten gali būti, ir nežinau begalė dalykų, jie perima tą patirtį, jie mokosi tuo pačiu jie padeda tiems ūkiams ir verslams vystytis, daryti savo veiklas. Mes darėme ir apklausas, poreikis yra ir iš tikrųjų ir europiniu mastu tai būtų pernelyg mikroprojektas, bet nacionaliniu mastu jis galėtų padaryti nemažą poveikį. Tai čia apie socialinio verslo iniciatyvas [I3]

„Junior Achievement“

Junior Achievement yra puiki programa, kuri yra socialinė inovacija, keičianti moksleivių elgesį, kada mes verslumo inovaciją, kai anksčiau verslininkui būdavo gėda, iš tų socialistinių laikų atėjęs požiūris, ir dabar mes turime labai aiškią elgseną, kada ateina jau kitas modelis, keičia mokymosi principus. [FG4]

„Stebuklingi draugai“

Ir dar tokia žemiška, labai man artima inovacija yra viešoji įstaiga „Stebuklingi draugai“, tai gyvūnų rehabilitacijos namai, mes taip vadiname. Tai yra mano kolegės, draugės įkurta įstaiga, kuri rūpinasi į gatvę išmestais gyvūnais, nesvarbu ar tai yra šuo, ar katė, ar višta, kurią dėl netinkamo prieaugio išmetė iš gamyklos į konteinerį, ar avys, kurios neseniai atkeliavusios, tai yra gyvūnai su istorija, ir ji pati kaip kanoterapeutė profesionalė laukia grupių, ypač skiria daug dėmesio neįgaliųjų grupėms, kada stebi tą pokytį žmogaus ir gyvūnų santykio. [FG4]

„Terapinis ūkis“

O man kitas fainas pavyzdys, nežinau, kiek jis bus efektyvus, ilgalaikis, tai yra terapinis ūkis, <...> irgi yra priimami gyvūnai ir kviečiamas jaunimas, ypač probleminis, juos prižiūrėti ir tokiu keliu įdarbinti, įžeminti juos, prisiliesti prie gyvūnų, prie darbų ir pamatyti šiek tiek kitą, šviesesnę gyvenimo pusę. [FG4]

„Mes pradėjome kurti sprendimą irgi iš tikrųjų bandydami pagelbėti vaikams, jauniems žmonėms, galbūt labiau tai yra sprendimas kaip sakiau vyresnių klasių mokiniams, tai yra ugdymas karjerai. Tiesiog identifikavome pagal savo asmeninę patirtį, kad šių paslaugų vaikai mokyklose negauna, yra tik deklaracijos, kad jos yra, bet jų negauna, geriausiu atveju yra tik informavimas, kai atvažiuoja universitetas ir pristato savo studijas. Tai vienija tiek psichologų, tiek edukologų ir kitų specialistų žinias, sukūrėme sprendimą, kuriame dalyvauja pats vaikas, atlieka testus, užduotis, labiau pažįsta save ir formuluoja savo portfolio ir atitinkamai yra specialistas, kuris konsultuoja ir dalyvauja, taip pat tėvai, gali įsijungti ir mokyklos administracija. Tai čia bendruomenė, kurią mes kūrėme su ta pačia vėliava, kaip padėti vaikui. Ir ne tik mes patys iš tikrųjų atlikdami tuos pilotinius pratimus, bet ir mokytojai rašo, kad vaikas gaudamas tam tikras ugdymo paslaugas yra labiau motyvuotas, labiau įsitraukęs, jis suvokia, ką jam reikia daryti, gal tokiu būdu mes išspręstume ir tą matematikos egzamino problemą Lietuvoje. Iš tiesų ta idėja ir gimė per asmeninę patirtį, mano pačios dukra, kai baigė mokyklą, kaip jai buvo sunku rinktis, ką mokytis, todėl mes su bendraminčiais sumąstėme tokią idėją.“ [FG3]

Pavyzdžiai aiškiai rodo, kad socialinės inovacijos yra multidimensinės. Šie pavyzdžiai taip pat puikiai iliustruoja egzistuojančių inovacijų poreikį bendrakūrai.

4. PAGRINDINIAI SOCIALINIŲ INOVACIJŲ EKOSISTEMOS DALYVIAI IR JŲ VAIDMENYS: SUINTERESUOTŲ GRUPIŲ POŽIŪRIAI

Ekspertų nuomone, kiekviena suinteresuotoji grupė turi savo vaidmenį socialinių inovacijų kūrime, rėmime, vystyme.

Interviu su suinteresuotosiomis šalimis rodo, kad visi sektoriai dalyvauja bendrai kuriant socialines inovacijas Lietuvoje (žr. 3 lentelę).

Valdžios / valstybinės organizacijos

Pagrindinės socialinėmis inovacijomis suinteresuotos šalys yra ir turėtų būti ministerijos, nacionalinio lygmens institucijos:

Labiausiai būtų SADM'as, Švietimo ir mokslo ministerija, nes tikrai jos didžiulė yra dalis, tai yra Ekonomikos ir inovacijų ministerija, kiek tai sieja socialinį verslą, nors čia irgi tas socialinis verslas mėtomas kaip karšta bulvė tarp SADM'o ir Ekonomikos ir inovacijų ministerijos. Ta pati Kultūros ministerija, bet irgi jeigu mes kalbama apie saugią bendruomenę, saugią visuomenę, tai mes jau tada kalbame ir apie kitas ministerijas, mes kalbame apie Vidaus reikalų ministeriją <...> Kalbant apie sveikatą – Sveikatos ministerija, KAM'as ir panašiai. Tai čia tikrai būtų galima įtraukti visas ministerijas. Na ir agentūros, manau kad ir ta pati MITA, jeigu ji tą fokusą truputėlį praplėstų nuo tų visiškų technologijų iki inovacijų, tai čia irgi galėtų būti vieta, kur būtų galima bendradarbiauti.“ [13]

Aišku, „Versli Lietuva“, iš agentūrų ESFA aš labai tikiu, kad ji neš tą vėliavą, bet turėtų ir ministerijos įsijungti. [13]

Šiuo metu tikriausiai sakyčiau, kad tas vaikas laksto truputį be galvos ir to šeimininko kaip vieno nėra ir kol kas praktiškai žiūrint labiausiai klausimą stumia Finansų ministerija, kurie aiškiai mato tikslingumą, darosi studijas ir formuoja priemones. [14]

Inovacijų visa politika yra Ekonomikos ir inovacijų ministerijos poveikio zonoje ir dabar yra naujai kuriama Inovacijų agentūra, kuri dar labiau suintegruos ir Versli Lietuva tikrai turi šaunių dalykų su socialinio verslo socialinių inovacijų gidu. Ir iš tikrųjų principiniai ten ir turėtų būti, ir socialinės inovacijos, tačiau dėl jų tam tikros specifikos jos yra likę Kultūros ministerijai, kuri beveik neturi jokių išteklių tą daryti ar ne. Jos yra kaip ten, Darbo, socialinės apsaugos, socialinių reikalų ministerijoj, kurios vėlgi kryptis yra truputį kita ir galbūt nėra ir tų gebėjimų ir kompetencijų inovacijų vystymo kaip procesinių spartinimo. Aš manau, kad pagrindinis veikėjas išlieka būtent Ekonomikos ir inovacijų ministerija. Labai mažai tame dalyvauja Sveikatos ministerija [15]

Ekonomikos ir inovacijų ministerija man atrodo, nes jie rūpinasi apskritai inovacijomis, tame tarpe neišskiriant kokios ten inovacijos, nes tokia jų funkcija tą daryti. Pagal tai, tą vieną dedamąją inovacijų kūrimas. Lygiai taip pat ŠMSM per tuos tyrimus mokslų institucijų atliekamus, veiklas. Nes jeigu šnekame apie inovacijas, automatiškai šnekame apie EIMIN'ą ir ŠMSM ir kitas dalykas SOCMIN'as, bet jų daugiau dabartinė politika nukreipta į tokias ne inovacijas, bet išlaikymą tos socialinės politikos, jų palaikymą, bet ne naujų sprendimų ar inovacijų skatinimo paiešką. [16]

Ekspertų nuomonės apie valdžios sektoriaus tikėtiną vaidmenį kuriant socialines inovacijas buvo įvairios – nuo lyderių vaidmens iki rėmėjų vaidmens:

Asignavimas, atsivėrimas ir efektyvus kanalas“ [11]

Pirmas dalykas – netrukdyti, nes socialinės inovacijos ateina iš apačios, jos nebūtinai turi būti nu-
leidžiama kažkas iš viršaus, nes bendruomenės, visuomenė labai gražiai gimdo ir kuria tas social-
ines inovacijas. Ką gali padaryti valstybė – tai sukurti sąlygas, sutvarkyti reglamentavimą, įtraukti į
strateginius dokumentus, sukurti finansines paskatas, žodžiu netrukdyti o padėti tiek kiek reikia ir
ten kur reikia nesuvaržant tų iniciatyvų ir leidžiant joms skleistis. Iš valstybės labai norėtusi to tokio
strateginio požiūrio, suvokimo, kad tai yra svarbu, socialinės inovacijos, kad yra ne šiaip sau, kad
mes paėmėme ir pašnekėjome, bet iš tiesų viena iš svarbiausių sričių, kurias reikėtų vystyti ir va to
suvokimo ir norisi – suvokimo ir tos vietos atradimo, lyderystės suvokimo, ką jau dabar po truputį ir
matome [13]

Valstybė turėtų turėti pradedant nuo to bendrą susitarimą, kas yra socialinės inovacijos ir kaip mes
jas matuosime, kaip mes matuosime judėjimą, kas yra pagrindas. [16]

Valstybės vaidmuo turėtų būti sandbox eksperimentavimo ir tam skirtų lėšų turėtų būti daugiau. [11]

Buvo pabrėžta, kad iš valdžios institucijų nėra pastovaus intereso ir bendradarbiavimo:

Neva tai mes bendraujame, bet iš tiesų to nėra. [11]

Mano manymu nebuvo ir nėra, aš labai griežtai gal čia pasisakysiu, nu ta prasme nuomonė. Taip yra. Jau
prieš kelerius metus kai žiūrinėjau ir ruošiausi projekto pasiūlymą, rasti socialinės inovacijos žodžius
arba ką nors į tai panašaus nebuvo įmanoma. Visi kalba apie inovacijas kaip tokias, kur gali pasakyti
ekonomikos inovacija, švietimo inovacijas, gali gerai pritempti tas švietimo inovacijas prie socialinių,
bet jos labai savarankiškos, socialinės nebuvo ir dabar nėra, nėra jis toks patrauklus failas. [12]

Ekspertų nuomonės kai kuriais atvejais išsiskyrė. Vieni ekspertai tikisi, kad valstybė neužkirs kelio
inovacijoms („Manau, kad nesikišti, leisti daryti, aišku gali būti finansuojamos kažkokios konsultaci-
jos, tie vadinami akseleratoriai, hubai, bet vėlgi per daug nekontroliuojant“ [18]), tuo tarpu kiti – kad
valstybė pateiks reguliacinius mechanizmus („Pirma, ji turėtų apibrėžt taisykles. Nustatyti kas tai yra.
Ir tada jau visos kitos institucijos jeigu žinos kas jau yra, tu gali nusakyti, mes tarkim galim, kažkaip
jį finansuoti. Bet mes tada turim žinoti, kaip jį atrinkti. Nes be kriterijų tu negali nieko padaryti, nes
tu bet kada gali būti apskųstas, nu kodėl tu tą vieną finansuoji, o kita kitaip. Vis tiek turi būti pozicija
ministerijos iš valstybės pusės. [19])

Todėl egzistuojantį vaidmenį galima apibrėžti kaip dvejopą:

- Tam tiktų programų iniciatorius
- Tam tikrų socialinių inovacijų rėmėjas

Kiekybinės apklausos rezultatai rodo, kad ekosistemos dalyviai mano, kad valdžios institucijos skiria nepa-
kankamai dėmesio socialinėms inovacijoms (žr. 4 pav.)

4 pav. Valdžios institucijų dėmesio socialinėms inovacijoms vertinimas (atsakymų skaičius)

Nežinau, sunku pasakyti	24							
Skiria labai daug dėmesio socialinių inovacijų vystymui	3							
Skiria pakankamai dėmesio socialinių inovacijų vystymui	52							
Skiria mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui	58							
Skiria labai mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui	25							

Akademinė bendruomenė

Pagrindinės suinteresuotosios šalys yra universitetai, ypač mokslininkai, atliekantys šios temos mokslinius tyrimus (dalyvaujamuosius veiklos tyrimus).

Tikėtinas akademijos vaidmuo yra patariamasis.

Iš tikrųjų čia būtų labai stiprų vaidmenį vaidinanti dalis galiu pasakyti <...> Jeigu universitetai mums atneša tą mokslinį pagrindimą, žinias, tai kolegijos eina labiau per praktiką ir čia labai gražiai pasipildo tie visi dalykai. [13]

Tai akademijos vaidmuo yra tyrinėti ir padėti, parodyti, ar pasiteisino, ar nepasiteisino. Aš tai čia labai didelį vaidmenį matyčiau tų poveikio tyrimų, kad padėti išsiaiškinti, nes dabar su tuo susiduriame dažnai, kad organizacijos ypatingai socialinį verslą plėtojančios, jos yra įpareigojamos, pačios net save skatina ieškoti tų poveikio rodiklių ir kažkokį tai rezultatą savo veiklos matuoti, bet tam jos dažnai neturi ir laiko, ir kompetencijos. Tai tikrai reikalinga parama iš profesionalų, kaip gerai, kokiom metodikom teisingai įvertinti poveikį. Tai man atrodo tas tyrimų socialinis laukas labai svarbu, kad jis nagrinėtų profesionaliai socialinį, kaip vyksta tas inovacijų procesas, kodėl jis vyksta, kas pasiteisino, kas nepasiteisino, koks tas galimas poveikis ir tuo pačiu gal padėtų formuoti metodikas tam tikras, nes kaip žinom inovacijos tam ir yra inovacijos, kad jos rutuliotųsi, vystytųsi savaime ir gal kažkas gausis. [18]

Deja, ekspertų požiūriu, kol kas tas vaidmuo nėra įgyvendinamas, nes akademijoje nėra sisteminio intereso socialinių inovacijų tematika ir vyksta tik pavienių projektų įgyvendinimas.

Mes galime matyti tiek universitetus, tiek kolegijas tiesa pasakius, kurios pakankamai gerai bent jau siekia plėtoti ir įtraukti tą klausimą. Bet jis dar yra pakankamai jaunas ir čia aš sakyčiau, kad mums reikėtų stiprinti, ne tiek stiprinti kiek skatinti tuos socialinius akademinis darinius, jog jie plėtotųsi ir turėtų kompetencijas, tam kad mes galėtume vertinti.“ [14], „Visiškai vienetai, kur tu žinai ir nueisi, bet tai nėra dalykas, kuris plačiai žinomas. [14]

Buvo pabrėžtas ne tik akademių įstaigų, bet mokslo tyrimų centrų, startuolių vaidmuo:

Aš manau, kad vienareikšmiškai pats svarbiausias veikėjas socialinės ir bet kokiose kitose inovacijose yra inovacijų centrai, inovacijų hubai, vadinamieji hakatonais, start-up weekend'ai ir visa kita, kur iš

tikro susirenka laisvos idėjos ir laisvos komandos, kurios atsineša savo mintis, dabar kur jos kyla. Turbūt jos kyla studijų, mokslinių tyrimų procesuose ir turiu pasakyti, dažniausiai ne kaip pagrindiniai, bet kaip šalutiniai produktai. Pagrindinio bazinio proceso ar studijų ar mokslo, betiriant kažkokią didelę problemą, gauni sprendimų, kurie atrodo verti dėmesio ir perkėlimo į verslo modelius, tai manau kad čia pagrindiniai dalykai. [15]

Kiekybinės apklausos rezultatai rodo, kad ekosistemos dalyvių nuomonės šiuo klausimu poliarizuotos: 68 respondentai mano, kad skiriama daug ir pakankamai dėmesio, o 65 respondentai mano, kad akademija skiria mažai dėmesio socialinėms inovacijoms (žr. 5 pav).

5 pav. Akademijos dėmesio socialinėms inovacijoms vertinimas (atsakymų skaičius)

Nežinau, sunku pasakyti	29
Skiria labai daug dėmesio socialinių inovacijų vystymui	6
Skiria pakankamai dėmesio socialinių inovacijų vystymui	62
Skiria mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui	56
Skiria labai mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui	9

Verslas

Ekspertai nemano, kad verslas turėtų būti suinteresuotoji šalis, kuri kuria socialines inovacijas, nes jo prigimtis nukreipta į pelną ir konkurenciją, tradicinio verslo vaidmuo apibrėžiamas kaip papildomas:

Verslas galėtų prisidėti“ [12]

Verslas domisi, bet aš manyčiau, kad labai dažnai domisi, bet nesupranta, ko konkrečiai nori. Vis dėlto daug yra painiavos, mes painiojame socialines inovacijas ir jų plėtrą ir kūrimą su socialinėmis atsakomybėmis“ [18]

Ekspertai pabrėžė kad ir dabar kai kurie verslai užtikrina socialies inovacija, pvz:

Vieni iš tokių pažangiausių yra „Rimi“ arba tiksliau daug kalbančių ir demonstruojančių, tai Rimi labai daug daro. Pati esu susidūrusi, kai ir aptarnaujantys kasininkai yra neįgalūs žmonės, realiai veikiantis dalykas, turi savo kvotą ir pirmenybę neįgaliems žmonėms iki to ir savo organizacijos viduje paper less ir taip toliau. Jie turi potencialią, tu savo pelną gali investuoti ne tik į savo verslo plėtrą vartotojiškai prekybos centrų sakykime bet integruojant į tą dalį socialiai pažeidžiamų žmonių“ [12]

Tarkime, paimkime Teltoniką, dabar visiems labai gerai žinomą verslą, milijoninį, kurie tikrai klesti, bet kuo jie yra kitokie. Pas juos yra labai aiški socialinė misija, jie yra labai aiškiai socialiai atsakingas verslas ir jie tą labai aiškiai demonstruoja. Jie turi netgi savo atskirą įkurtą VšĮ, tos pačios Teltonikos grupės, kuri dirba su universitetais, kurie įsteigia stipendijas studentams, įsteigia stipendijas inžineriniams mokslams, bet su ta mintimis, kad jie nebūtinai turi ateiti į Teltoniką, jie gali ateiti bet kur. Tada jų planuose yra ir darželis, ir mokykla inžinerinių mokslų, na jie dirba ta kryptimi labai aiškiai, jie daro

tą tiesiog, kad šaliai būtų geriau. Tai čia man yra labai klasikinis tas gražus pavyzdys, kaip iš tiesų tas verslas turėtų būti šioje socialinių inovacijų srityje [13]

Gluk media, kurie dirba su virtualia realybe, su papildyta realybe ir jie Valdovų rūmuose kūrė tas naujas interaktyvias ekskursijas, jie nemažai dirba su viešuoju sektoriumi. Tai va jie irgi tikrai veikia toje ekosistemoje.“ [13]

Tokių verslų daugėja ir tas labai smagu. Kaip sakiau pas mus yra ikimokyklinis ugdymas vaikų uab „Muzikija“ ir studija „Strazdanėlės“, jos al skamba labai nerimtai, bet iš tikrųjų jos daro labai gražius dalykus, visų pirma tas vaikų ugdymas per muziką, meną, kultūrą yra toks labai gražus, kitas dalykas, jie leidžia knygas, kitokias, jie leidžia labai kokybiškas knygas vaikams, kurios yra per muziką, jie sujungia muziką, vaizdą ir tekstą ir iš to gimsta knyga, kurią vaikas jau turėtų kartu su tėvais skaityti, nes ten yra užkoduota daugybė dalykų ir pan. Ir jie iš tiesų pelno labai didelio iš to nepadarysi, bet tą knygą paimi į rankas iš tikrųjų jauti kokybę, kad ją miela paliesti, pasižiūrėti, pasiklausyti, kompaktas yra pridėtas ir jie žaidžia su tekstu visokiais inovatyviais būdais, tai yra socialinė inovacija, priėjimas prie vaiko, tai yra kuriantis naują santykį tarp vaiko ir jo tėvų. Tai čia yra verslams, bet iš tikrųjų neša tą socialinę misiją.“ [13]

Labai graži iniciatyva per organizacijos valdymą, permąstymą, tai čia jau turbūt klasika tapusi, vadovėlinė, apdovanota tai UPS, berods Vado Lašo iniciatyva, kur darbuotojai patys galėjo kurti operacines sistemas, nusistatyti atlyginimus, įsivertinti kiek jie verti už savo darbą, kur sakykim, mažesnės apimties, tam tikros darbuotojų įsitraukimo programos, skatinant darbuotojų judėjimą, fizinį aktyvumą ir sukuriant papildomus atlygius, ar tai papildomomis atostogų dienomis, nes žmogus mažiau serga, ar kažkokiais draudimais, kur galima išplėsti sveikatos paslaugas ir į masažą ir panašiai. Naujų akinių porą ar kažką, tai manau daug tokių yra pastangų organizaciniu lygmeniu versle. Platesnio poveikio konstruktai remiasi daugiausia startuoliais, kurie imasi visokių žaliųjų iniciatyvų ir siekia į tą socialinio verslo akseleratorių netgi patekti per tą savo socialinio poveikio dimensiją, tai manau kad tokių eksperimentų yra labai daug šioje srityje.“ [15]

Dažnai verslas yra suvokiamas kaip paramos davėjas, nors verslai tikisi daugiau partnerystės.

kiek teko bendrauti su verslu, regionuose dar yra populiaru, kad verslas yra paramos davėjas. Kad jeigu reikia kažkokiam renginiui, tai būkit geri, jei yra koks paukštynas, tai būkit geri, paremkit mus kiaušiniai, tai labai dar yra tas paramos davėjas, ir pas jį ateina prašyti produktų, daiktų, pinigų. Mes diskutavome, kaip jie matytų socialinių inovacijų kontekste, tai jie sakė, mes norim būti labai aiškus partneris ir grįsti partneryste, sako jeigu verslas yra tam tikroje bendruomenėje, tai man aktualu, kaip gyvena ta bendruomenė, nes mano darbuotojai yra iš jos.“ [FG4]

Tačiau esama padėtis rodo, kad socialines inovacijas dažniausiai kuria socialinis verslas.

Bendruomeninis verslas, kuris iš esmės padeda bendruomenei gyventi, sukurtis ir iš esmės ugdo bendruomenę, gal ne pačiu gražiausiu tikslu kaip mes norėtume, kad jie jungtųsi ir kartu socializuotųsi, veiktų kažką, pinigai šiuo metu juos labiau skatina, na bet tai, kad jau jungiasi į kitus įrankius ir juda prie savęs įgalinimo yra labai sveikintinas elementas.“ [14]

Kiekybinės apklausos rezultatai rodo, kad ekosistemos dalyviai mano, kad kaip ir valdžios institucijų atveju, verslas skiria nepakankamai dėmesio socialinėms inovacijoms (žr. 6 pav.)

6 pav. Verslo dėmesio socialinėms inovacijoms vertinimas (atsakymų skaičius)

Nežinau, sunku pasakyti	24
Skiria labai daug dėmesio socialinių inovacijų vystymui	3
Skiria pakankamai dėmesio socialinių inovacijų vystymui	49
Skiria mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui	65
Skiria labai mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui	21

NVO, nepelno sektorius, pilietinė visuomenė

Ekspertai mano, kad pilietinės visuomenės organizacijos yra pagrindinė socialinių inovacijų kūrimo ir palai-
kymo priemonė. Tokių organizacijų nemažai, kelios iš paminėtų:

VšĮ „Lyderiai.lt“, kurie organizuoja, turbūt teko girdėti pasaulinę lyderystės konferenciją, kuri čia bus greitai metu ir jaunimą, labai daug dėmesio skiria žodžiu ir kalba apie tą atsakingą lyderystę, dorą ly-
derystę. <...> Ramintojos bažnyčioje veikia dar bent dvi nevyriausybinės organizacijos. „Gaja namai“,
kurie užsiima moterų namų kūrimu ir apjungimu.“ [I3]

Tačiau pabrėžiama ir valstybės parama, nes Lietuvoje nėra stiprių filantropijos tradicijų ir nevyriausybinių
sektorius dar yra silpnokas:

Būtų idealu, jei galėtų mūsų nevyriausybinkai tą daryti, nes yra struktūruoti visuomenės atstovai,
bet aš galvoju, kad mūsų nevyriausybinkai silpnoki esą, nes mūsų tą tradicija menka, bet šiek tiek
keičiasi, gali daugiau jau vystyti.“ [I2]

Iš nevyriausybinio sektoriaus tikimasi lyderystės ir įgyvendinimo:

Kai mes kalbame jau apie NVO sektorių, tai yra asmenys, kurie automatiškai rodo, kad jų buvimas
tam tikroje struktūroje, jie yra suinteresuoti, aktyvūs ir jiems skauda. Ir kaip aš sakau, kad inovacijos
atsiranda tada, kai iš tiesų kažkam skauda ir yra negerai arba ne taip veikia. Tada mes kalbame apie
inovacijas, kurios yra tvarios ir kurie nori eiti, tada mes kalbame apie ilgalaikes, struktūruotas ir sti-
prias nevyriausybines organizacijas, kurios gali į tai eiti.“ [I4]

Nevyriausybines, man tai iš tikrųjų nevyriausybinių organizacijų vaidmuo yra labai didelis ir ką daro
nevyriausybines organizacijos šių socialinių inovacijų, tai jie leidžia identifikuoti nišas, problematiką
socialinę, į kurią paskui reaguojant verslas gali kurti produktus arba kurti paslaugas, reikalingas vi-
suomenės poreikių atitikimui. Jie leidžia išsigryninti rinką, išsigryninti nišas. Nes kuo ryškiau nevyri-
ausybines organizacijos šneka apie problemas, tuo aiškesnį vaizdinį gali susidaryti verslo sektorius,
kurioje vietoje trūksta kažkokių paslaugų, prekių ir panašiai. Kitas dalykas nevyriausybinių organi-
zacijų dabar esantis didelis potencialas yra užprogramuotas tame, kad atiduotų dalį savo vykdomų
paslaugų nevyriausybiniams organizacijoms, tai padėtų joms irgi kurti socialines inovacijas ir daryti
socialiniais verslais, o ne nevyriausybiniomis organizacijomis.“ [I6]

Taip pat pabrėžta, kad bažnyčia taip pat kuria inovacijas.

Ramintojos projektas, klaipėdiečių vienuolių projektas [12]:

Bažnyčia galėtų būti sąžinės balsas toks va socialinių inovacijų srityje, bažnyčia galėtų būti sąžinės balsas [17]

Kiekybinės apklausos rezultatai rodo, kad ekosistemos dalyvių nuomone, nevyriausybiniis sektorius skiria daug ir pakankamai dėmesio (94 respondantai), nors 42 respondantai mano, kad šis sektorius vis vien skiria mažai dėmesio socialinėms inovacijoms (žr. 7 pav.)

7 pav. Akademijos dėmesio socialinėms inovacijoms vertinimas (atsakymų skaičius)

Nežinau, sunku pasakyti	26
Skiria labai daug dėmesio socialinių inovacijų vystymui	24
Skiria pakankamai dėmesio socialinių inovacijų vystymui	70
Skiria mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui	35
Skiria labai mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui	7

Apibendrinant esamą ir tikėtiną ekosistemos dalyvių vaidmenį (žr. 3 lentelę), galima teigti, kad iš valdžios institucijų tikimasis lyderystės ir paramos, nors kol kas jos vertinamos kaip tam tikrų rėmimo programų iniciatoriai. Tikėtinasis akademijos vaidmuo – patariamasis, kuris iš dalies yra įgyvendinamas, tačiau nepakankamai, nes nėra sisteminio akademinio intereso. Verslo vaidmuo vertinamas dviprasmiškai – nesitikima, kad tradiciniai verslai užsiimtų socialinėmis inovacijomis, todėl tradiciniam verslui skiriamas papildomasis vaidmuo. Socialinių inovacijų tikimasi iš socialinių verslų. NVO, nepelno sektorius, pilietinė visuomenė (įskaitant ir bažnyčią) vaidina vieną pagrindinių vaidmenų socialinių inovacijų ekosistemoje. Tai sektorius, kuris įgyvendina socialines inovacijas. Taip pat tikimasi iš šio sektoriaus tam tikros lyderystės, kurios šiandien vis dar pritrūksta.

Lentelė 3. Esamas ir tikėtinasis ekosistemos dalyvių vaidmuo

Suinteresuota pusė	Tikėtinasis vaidmuo	Egzistuojantis vaidmuo
Valdžia	Lyderiaujantis Remiantis	Tam tikrų programų iniciatorius Tam tikrų socialinių inovacijų rėmėjas
Akademija	Patariamasis	Nėra sisteminio intereso Pavienių projektų įgyvendinimas
Verslas	Papildomasis vaidmuo (tradicinis verslas) Įgyvendinimo (socialinis verslas)	Socialiniai verslai Tradicinių verslų iniciatyvos
NVO, nepelno sektorius, pilietinė visuomenė	Lyderiaujantis Įgyvendinimo	SI įgyvendinimas

5. SOCIALINIŲ INOVACIJŲ NAUDOS IR IŠŠŪKIŲ SUVOKIMAS

5.1. Socialinių inovacijų naudos

Svarstydami socialinių inovacijų naudą, ekspertai pabrėžė „įprastus įtariamuosius“: tvarumą, visuomenės pažangą, socialinį kapitalą, finansinę naudą.

Lentelė 4. Socialinių inovacijų naudos vertinimas

Kategorija	Citata
Kuria ir stiprina socialinį kapitalą, bendruomeniškumą	<p>stiprina socialinį kapitalą, kas yra labai svarbu [I1]</p> <p>sutelktis, bendruomeniškumas, bendrumo jausmas, jeigu pačioje visuomenėje tarp narių, tarp piliečių, gyventojų bendrystės jausmas iki patriotiškumo, konfliktų mažinimo, riaušių, kaimynui padėsi, labai daug naudų, taikos, ir manau mažintume tarpinstituciniškumą. [I2]</p> <p>man gražiausia iš esmės kuriant socialines inovacijas yra tas ryšys bendruomenėje. Ir tas ryšys yra grįstas labai daug emocionalių dalykų, ir santykiuose, ir istorijose, ir vietovės pažinime, ir tos bendruomenės, kurios yra kaimiškos bendruomenės, tai man jos kaip ląstelės yra. Jos turi bendruomenes, tvarų ryšį [FG4]</p>
Taupo finansus	<p>finale taupo kažkokias tai lėšas [I1]</p>
Kuria efektyvesnius sprendimus	<p>sprendimai, kurie finansuojami per socialines inovacijas yra efektyvesni [I1]</p>
Praturtina gyvenimą, leidžia pamatyti alternatyvius karjeros kelius	<p>tai automatiškai turi daug jungčių su visais gyvenimo, tiek viešojo, tiek privataus, aspektais, kad tas gyvenimas tampa žmonių pilnesnis, turiningesnis, darbingesnis ir vertingesnis galbūt [I1]</p> <p>Didžiausia, kuri aš manau yra didžiausia pridėtinė vertė tas atsigręžimas į žmogų, kurti tas sąlygas žmogui skleisti, kurti, daryti sprendimus, dalyvauti tame gyvenime nelaukiant kol valstybė pasirūpins ar išspręs tavo problemą, pats aktyviai dalyvauji tame procese [I3]</p> <p>kad žmogus kuo mažiau dirbs, jeigu tai tikrai robotizavimas, dirbtinis intelektas, va ta socialinė inovacija taptų tai, kad laisvalaikį žmogaus padarytų prasmingu. [I2]</p> <p>Tai man atrodo, kad didžiausia nauda yra pačiam žmogui ir aišku valstybei, jeigu ji suvokia, kad pirmiausia ji turi augintis žmogų, o tada technologinę pažangą. [I3]</p> <p>Aš gal sakyčiau, kad bendrai socialinių inovacijų ir socialinio verslo populiarumas suteikia apie galimybes žmonėms pagalvoti apie alternatyvias karjeras nei buvo iki šiol, jei esi kokioje korporacijoje vadovas ar pan. o dabar kai socialinių inovacijų konceptas išpopuliarėjo ir tapo gana madinga kurti jas, tai žmonės randa alternatyvų, kaip save išpildyti, įgyvendinti savo svajones, kad jos būtų naudingos ne tik jam, bet ir kitiems. Tai man atrodo, kad žinoma tai kuria pridėtinę socialinę vertę, bet tai kartu ir galimybė siekti, turėti kažkokią kitokią gyvenimo vertę [FG4]</p>
Užtikrina lygybę ir socialinę integraciją visuomenėje, tvarumą	<p>pažeidžiamų grupių integravimą [I1]</p> <p>jos yra tvaresnės [I1]</p>

5.2. Socialinių inovacijų iššūkiai

Ekspertai dalijosi įžvalgomis apie pagrindines kliūtis socialinių inovacijų plėtrai. Apibendrinant įžvalgas, galima išskirti tris pagrindines kliūtis, t. y. (1) ribotas žmonių skaičius ir kokybė; (2) riboti finansiniai ištekliai ir (3) riboti laiko ištekliai.

Papildomai ekspertai dar išskyrė tokius iššūkius, kurie būdingi ekosistemai (žr. 5 lentelę).

Lentelė 5. Socialinių inovacijų iššūkių vertinimas

Kategorija	Citata
Tvarumo užtikrinimas	socialinių inovacijų įgyvendinimo tvarumo užtikrinimas, aš manau, tose pradinėse stadijose yra didžiausia bėda. [I1]
Mažai tiesioginių finansinių mechanizmų socialinėms inovacijoms plėtoti	iš esmės jei mes ieškotume, kiek SADM'e yra skelbiamų priemonių, kurios būtų tiksliai orientuotos tik į inovacijas, nerasime nė vienos. Mes galime rasti priemones, kurios skatina ieškoti naujus būdus, mes niekad nevodinsime to inovacija, bet ieškoti, kaip naujai teikti viešąsias paslaugas, kaip efektyvinti savo paslaugas, kaip galbūt rasti kitą metodą, kaip spręsti savo priemones yra [I4]
Trūksta socialinių inovacijų kūrimo kultūros, pasitikėjimo	Mes turime sovietinį paveldą, kur mes nepasitikime savo žmonėmis aplinkui, mes turime savo institucinį paveldą, kur žmonės yra tų pačių baimių kažkada bandei, darei, suklydai ir tave nubaudė už tai, kas yra logiška. Ir jei kažką tu bandei, darei, nuėjai iki teismo, teismas pasakė, kad yra negerai ir tave nubaudė, antrą kartą nebedarysi ir ieškosi, kaip pabėgti. <...> Tai tas pasitikėjimo elementas yra labai svarbus ir kai mes kalbame apie inovacijų kūrimą, turime turėti tiek to proveržio, tiek tikėjimo, tiek žinojimo, kad yra erdvės klysti. [I4] Lietuvoje turbūt viską apsunkina yra istorija ir politinis kontekstas, kuriame mes užaugome, ir turėjome išlipti ir suprasti, kaip operuoti kitokiais principais, nei buvo praeityje, bet bendrai tų kliūčių tai turbūt pilna yra, ir finansai, ir palaikymas, ir žmonių nesupratimas, ypač vyresniosios kartos, kodėl taip darai, ko čia rūpiniesi kažkokiais gyvūnėliais kaime, o ne teisininkas esi, tai tų kliūčių labai daug visokių, bet jeigu labai nori, yra pilna pavyzdžių, kad tos kliūtys labai netrukdo ir jei labai nori, žmonės pradeda tikėti tomis idėjomis. [FG4]
Biurokratija	Kitas dalykas – tai yra didelė biurokratinė mašina [I4] Bet kas yra didžiausias pavojus tom socialinėm inovacijom, tai jų formalizavimas. [FG4]
Žinomumo trūkumas	žinomumo trūkumas apie tai kas daroma, kas veikia šitam tinkle ir kokie yra aktoriai, kurie juda, ir dažniausiai kiekvienas atėjęs, sako, aš jaučiuosi vienas šitam lauke, aš nesijaučiu turėdamas partnerio, su kuriuo galėčiau eiti pasitarti, ką daryti, kaip plėtoti ir tą patį atrasime visuose sektoriuose. [I4]
Trūksta rodiklių socialinėms inovacijoms ir jų poveikiui matuoti	Tas socialinių inovacijų terminas arba pats visas konceptas yra dirbtinai, ne dirbtinai, bet kaip sakyti, šiandien dienai jis neneša jokio svorio, jokios didelės vertės, nes jeigu tu nematuoji nieko, nesupranti apie ką tu šneki. Nes bet kuris šnekėjimas turi nusileisti ant to, kad tu turi sugebėti, suprasti, tau turi skaičiai parodyti. Tada gaunasi, kad tas konceptas praranda visą savo prasmę arba reikšmę. Apart tų žodžių ir kalbėjimų, nes sakau, jeigu tu neturi rodiklių, apie ką tu šneki. Bet kurio eksperto paklauskite, ar gerėjama su tom socialinėm inovacijom ir jei gerėjama, kas tai rodo ir aš netikiu, kad nors vienas pasakytų, nebent laimės indeksą. [I6]

Sisteminės socialinių įmonių apibrėžimo ir reglamentavimo problemos	Dabartinis socialinių įmonių mechanizmas ir žmonės darbinami konclageriuose, nes yra įmonių, kur yra neįgalieji ir mano galva jie darbinami konclageriuose. Kodėl neįgalieji negali dirbti bet kur? Mechanizmą daryčiau, ne įmones remčiau, o daugiau krepšeljį neįgaliam, kuris gali eiti bet kur dirbti, nori IT kompanijoje ar kur nori. Jis nešasi tam tikrą krepšeljį, kur darbdaviui kompensuoja tam tikrus kaštus tam žmogui, o ne į konclagerį žmones varyčiau. [I8]
Pritaikymo, adaptavimo iššūkiai	Vilniuj padės hakatonai pritraukti, o Tauragėj ar Rokiškyje to nepadarysi, todėl kalbant apie bet kokio tipo inovacijas svarbu pritaikyti įrankius prie tos bendruomenės, nes jei sakysim, kad čia reikia platformos, hakatono, kad koduoti ar panašiai, tai turbūt regionuose jie nesuveiks, bet jei pasiūlysi paprastesnius įrankius, apklausas, popierius, tai žmonės gal labiau suprastų, kad ir jie gali daryti tas socialines inovacijas ir čia nėra joks Vilniaus ar Kauno reikalas ir kad jie gali daryti tuos sprendimus. [FG4]

5.3. Socialinių inovacijų ateitis

Ekspertinių interviu dalyvių nuomone, socialinių inovacijų ateičiai įtaką daro įvairūs faktoriai, tokie kaip technologijų kaita, žmonių mobilumas, globalizacija [FGD1, FGD3]. Kaip teigia ekspertai, „galima pavadinti tas socialines inovacijas kaip pereinamu konceptu, nes kažkada visos inovacijos turės būti kaip socialinės <...>. Dabar mes vadiname kad tai yra atskira sritis, bet ateityje, kad bus kažkokius inovacijos, kurių centre ne žmogus, turbūt sunkiai įsivaizduojama. Mes dabar turime įvairių tų tarpinių konceptų, kaip socialinės inovacijos, atviras mokslas ir panašiai, kurie tai suponuoja į tai, kas bus ateityje, tai bus tiesiog inovacijos ir mokslas“ [FG4].

Požiūriai į socialinių inovacijų ateitį kristalizuojasi į tris grupes:

- 1) Socialinės inovacijos daugiausia bus perkeliamos iš kitų šalių ar sričių.

Bet aš labiau vis tiek galvočiau, kad mes labiau adaptuosimės negu patys eksportuosim ar kursim socialines inovacijos“. [I1]

- 2) Socialinės inovacijos bus išplitę įvairiuose sektoriuose

tas socialinių inovacijų supratimas ir pritaikymas, jisai tampa, nežinau, kasdieniniu, ar tai įprastu įrankiu, sakykim, naudojamu viešosios politikos formavimui ir įgyvendinimui.“ [I1]

Ir tada kai mes sukuriame inovaciją, iš esmės mes turime pradėti galvoti apie tai, kaip kursime toliau, adaptuosime ir vystysime šitą paslaugą nepriklausomai nuo to, kokia tai yra paslauga. Aš sakyčiau, kad šviesi, labai šviesi ateitis, jeigu mes užsiimsime. Jeigu mes praleisime šitą momentą ir nesusikursime sau sistemos kaip skatinti ir kaip dirbti, mes turėsime ateityje, atsidursime tam tikrame stabdyje, nes paslaugos bus neatitinkančios poreikių arba resursai bus naudojami neefektyviai“. [I4]

Aš manau, kad bus labai daug socialinių inovacijų, grindžiamų didžiųjų duomenų valdymu ir manipuliacijom.“ [I5]

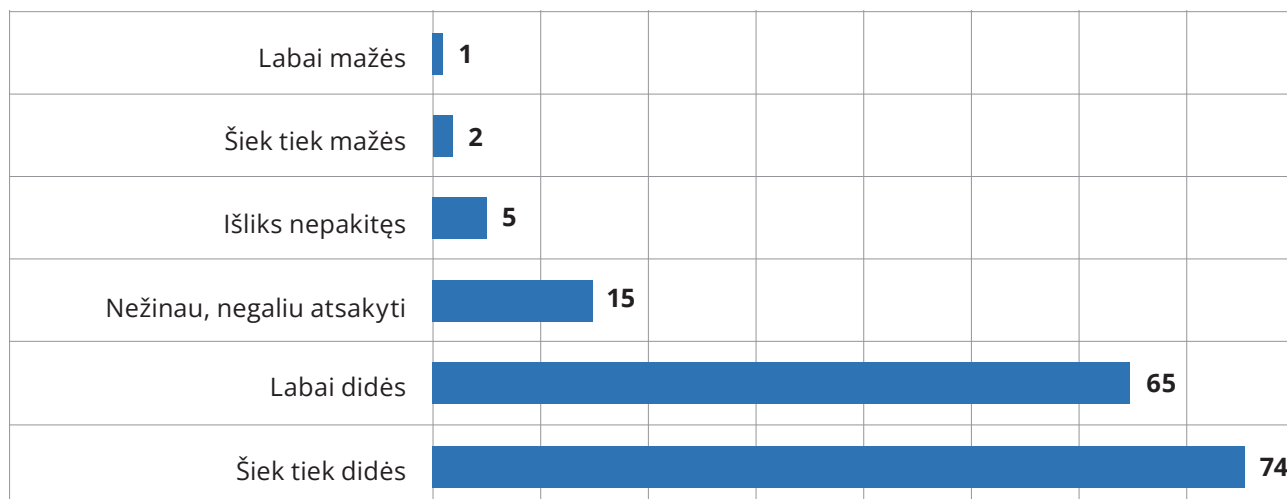
Vienareikšmiškai, kad perspektyvoje jų augs ir didės, nes tam yra keletas aspektų. Tai vienas iš tokių makro lygmens strateginių dalykų yra tai, kad valstybės pačios neišgali pasirūpinti ir išspręsti visas socialines problemas ir valstybės supranta dažniausiai kad tai nėra tik jų vienių laukas ir tas socialinį ekonominį lauką ateina nevyriausybinių organizacijų, verslai, socialiniai inovatoriai, kurie ieško būdų.“ [I8]

3) Socialinės inovacijos skatins viešojo sektoriaus efektyvumą, bendradarbiavimą tarp sektorių.

viešasis sektorius dirba efektyviau jeigu jisai naudoja socialines inovacijas.“ [11]

Kiekybinės apklausos rezultatai rodo, kad ekosistemos dalyviai yra linkę teigiamai vertinti socialinių inovacijų ateitį Lietuvoje. Kaip matome iš kiekybinės apklausos rezultatų (žr. 8 pav.), egzistuoja požiūris, kad socialinės inovacijos šiek tiek arba labai didės.

8 pav. Socialinių inovacijų ateities vertinimas (atsakymų skaičius)

Diskutuojant apie galimybes vystyti socialines inovacijas Lietuvoje, ekspertai linkę manyti, kad turime geras ir plačias galimybes šioje sferoje:

Didžiulės. Begalė. Galimybių yra begalė, nes aš dabar matau, kaip man trūksta resursų, nes dabar iš tiesų ir Europoje yra auganti ta socialinių inovacijų banga. Lietuvoje iš viso čia pati pradžia, pats startas ir aš manau, kad jeigu valstybė patikės, kad tai yra svarbu ir tai atsiras politinėje darbotvarkėje ir galų gale atsiras strateginiuose dokumentuose ir galų gale užsisuks ir tam tikros paskatos ir finansavimo mechanizmai, tai tikrai potencialas ir socialiniams verslams kurtis, ir toms pačioms nevyriausybinėms, kurios ne tik šiaip susikuria, kad ten kokį projektą įgyvendinti, bet kurios iš tiesų nori vystyti tas inovatyvias veiklas, galimybės yra didžiulės. Tikrai, ir Europoje, ir visur ir čia tik spėk daryti, dalyvauk projektuose, turėk kompetencijos pakankamai ir viskas.“ [13]

6. SUINTERESUOTŲJŲ GRUPIŲ POREIKIAI IR LŪKESČIAI NACIONALINIAM SOCIALINIŲ INOVACIJŲ KOMPETENCIJŲ CENTRUI

Ekspertai įžvelgia socialinių inovacijų kompetencijų centro steigimo Lietuvoje naudą. Kiekybinės apklausos rezultatai rodo, kad tokio centro naudingumą pabrėžė didžioji dalis respondentų (žr. 9 pav.):

9 pav. Nacionalinio socialinių inovacijų kompetencijų centro naudingumas: suinteresuotųjųusių požiūriai (atsakymų skaičius)

Ne, visiškai nenaudingas	2
Ne, nelabai naudingas	5
Nežinau, sunku pasakyti	32
Taip, labai naudingas	61
Taip, iš dalies naudingas	62

Svarbiausiomis išskirtos šios Nacionalinio socialinių inovacijų kompetencijų centro funkcijos:

Ekspertinių žinių telkimas (ekspertų bazė, įskaitant tarptautinius ekspertus, gerųjų praktikų katalogas):

Sutelkimą tų visų ekspertų, įskaitant ir tarptautinių, kad tai nebūtų užsidarymas ir virimas savose sultyse. [13]

Ekspertizė galima galbūt nusipirkti, surasti, pasamdyti kažkaip [11]

Kitų patirčių perkėlimas, perkūrimas, pasiėmimas tų dalių, kurios veikia, kurios galėtų veikti pas mus. [13]

Kad tai būtų vyriausybės ir viešojo sektoriaus pasitikėjimą turintis vienetas, kuris naudojamas kaip kompetencijų, žinių, informacijos šaltinis [11]

Pirmas dalykas, aš tikėčiausi asmenybių tenai, kurios dega tuo, nes nuo to labai priklauso, nes jeigu tai bus dar vienas biurokratinis centriukas, kurių pilna yra, na ir kas, bus dar vienas popierizmo, popieriaus fabrikėlis, yra toks pavojus. [17]

Ekosistemos stebėseną

Ekosistemos stebėseną, jos vertinimas ir peržiūra [14]

Mano manymu šitas kompetencijų centras turi likti ekosistemos stebėtoju, vertinti jos stipriąsias, silpnąsias puses ir taip matydamas, kur mes turime stiprinti konkrečią dalį. [14]

Konsultacijos

Modelių žinynas, ta prasme nežinau kaip lentynėlių koku principu. Bet ateina į instituciją, sako duokite man visus variantus, ką jūs darote su bedarbiais ir šitas kompetencijų centras na turi kažkokį minimalų sąrašą ir po to galbūt kažkokį tai nukreipimą į kitus šaltinius ar vat tam klausimui jie gali iš karto pasakyti, kad penkiose šalyse yra veikiantys tokie modeliai, kurie Lietuvoje nebuvo pritaikyti iki šiol. [I1]

Aš manau, kad tai nuo to, kad telktų tam tikrų ekspertų, analitikų, filosofų net sakyčiau grupę žmonių, kurie propaguotų ir prastūminėtų policy, ne politics, o policy, nuo straipsnių rašymų iki konkrečių mokymų, pilotinių projektų [I2]

Su tuo socialinių inovacijų kompetencijų centru būtų derinami visi valstybės rengiami dokumentai... būtų konsultacinės paslaugos [I2]

Pagrindinė pagalba būtų formuojant politines gaires socialinių inovacijų tematika, ekspertinė pagalba teikiama, kaip jas atskirti, kaip jas matuoti, kokia yra geroji praktika, rengti guidelines' kažkokius. [I6]

Visų pirma tai ekspertų baras. Tai galėtų būti vadinamasis „pool'as“, kur jie susirinkę, kad organizacijos galėtų pasikonsultuoti, pasakyti joms, kas tai yra socialinės inovacijos, galbūt pamoderuoti tam tikrus susitikimus šia tematika. [I10]

Fasilitavimas, bendradarbiavimo skatinimas

Sukaupti, sutelkti ekspertines žinias, skirtingas, skirtingų sektorių, skirtingų lygmenų, turėti ekspertų bazę, turėti visą tą fasilitavimo galimybę [I3]

Tai ir žmonių įtraukimas, sprendimų paieška, įtraukimas įvairių stakeholderių. [I1]

Mokymai, kompetencijų ugdymas

Tai va čia iš esmės turėtų tas socialinių inovacijų centras veikti per tai – per ugdymą, socialinių kompetencijų turėjimą [I3]

Per viešojo sektoriaus gebėjimų, supratimų auginimą, personalo mokymai, politikų įtraukimą, kad tas irgi gal padarys teigiamą įtaką. [I1]

Na, mokymai, aišku, savaime suprantama [I1]

Kompetencijų kėlimas. [I4]

O pati agentūra iš kitos dalies turėtų dėlioti kompetencijų stiprinimą, kad mes turėtume verslumo kompetencijas, kompetenciją vertinti ar kaip ta kompetencija turėtų būti įgyvendinta, pasirengimo ir tiek atrankos kompetencija išsirinkti ir čia tikriausiai aš žiūrėčiau nuo levos ir Adomo, kur mes turime išsirinkti, kelti kompetencijas tiek valstybiniame, tiek nevalstybiniame sektoriuje, kas iš tiesų yra problemos pagrindas, kad nespręstume problemos rezultato, palikdami šaknis, na jei mes spręsim problemą, kad žmonės neturi darbo, bet jie negauna parengimo švietime, vadinasi mes visada non stop pradžioje spręsim pradžios problemą, nes ten yra problema. Mums reikia kompetencijos įvertinti, kur iš tiesų yra problemos pradžia ir kaip nusistatyti teisingą rodiklį, kurį mes norime pakeisti, kuris mums sukurs efektą. [I4]

Na tai tipinės bet kokio kompetencijų centro veiklos, tai yra kompetencijų identifikavimas, akumulavimas ir perdavimas. [I5]

Šiandien dar aš manau labai teikti edukacines paslaugas, įvairiausių formų seminarus, organizuoti konferencijas, teikti mentorystės pagalbą, tai reiškia, kad mentorinti tą verslą, ne tik mokyti, suteikti mentorius, suteikti galbūt, kadangi kompetencijų centras yra metodologijos kelius įskaitant realaus laiko virtualią pagalbą, virtualų asistentą, arba sukuriant tam tikrą akseleravimo programą socialiam verslui, socialinėms inovacijoms generuoti, bet ne tik verslui, aš čia kalbu, nes mano sritis pagrinde, bet lygiai taip pat tenka sutikti labai daug bendruomenių, kur gali gimti labai daug socialinių įdomių inovacijų ir bendruomenės tikrai gali saviorganizuotis ir šiandien bendruomenėms tos pagalbos irgi labai reikia. [I5]

Ir tada tam tikros priemonės, metodikos, toll'sai vadinamieji, ką organizacijos galėtų pasitaikyti pas save, pasiimti, įsivertinti [I10]

Konkursų organizavimas

Tas socialinių kompetencijų centras panašias funkcijas turėtų vykdyti ir nuolat galbūt irgi pats organizuoti idėjų kėlimo, adaptavimo, pritaikymo kažkokių tai modelių paieškos konkursus. [I1]

Socialinių inovacijų testavimas ir pilotavimas

Testuoti sprendimus ir paskiau pilotuoti [I1]

Tam tikrų pilotinių įrankių išbandymas, identifikavimas. [I4]

Medijavimas

Aš manau, kad būtų labai svarbu, kad atsirastų prie Vyriausybės, net nežinau kaip tai pavadinti, struktūra, taryba, komitetas, platforma, kur tiesiog būtų, nežinau, dabar man atrodo yra tokie formatai, kur tiesiog būtų atnešama ant stalo iš stakeholderių surinkti socialinių inovacijų problematika ir visi kiti dalykai. Turėtų tada ir socialinių inovacijų centras atlikti savo funkciją, ir SADM'as tada kaip lyderiaujanti, kur jie galėtų susitikti kažkokiam tai formate žinybiniam ir atiduoti tą problemų sąrašą, sprendimų sąrašą ar rekomendacijų ir diskutuoti, aptarti ir tokia kaip ekspertinė galėtų būti struktūra [I3]

Man atrodo, kad bendrakūros, gebėjimo išklaudyti ir surinkti nuomones [I6]

Gal pirmiausiai jis turėtų būti moderatorius visų procesų. Žinant, kad tai yra Europos Socialinio Fondo Agentūros pagrindu, mes visi turime projektinę patirtį su šia agentūra ir tas projektų kelias nėra lengvas niekada. <...> Pirmiausia moderuoti, medijuoti labai gerai tarpsektoriniam bendradarbiavime, nes čia yra labai skirtingos pusės, negalim sakyti kad visi labai nusiteikę kaip mes čia, iš vienu reikės pinigų, iš kitų atsakomybių, iš trečių įsipareigojimai, pasiekti pamatavimo duomenys visokie ir panašiai, tai medijuoti. Mediacija bus dar vienas labai svarbus, ir aišku atstovėti visuose lygiuose tą pačią temą. [FG4]

Komunikacija

Visų ekspertinių žinių ir kompetencijų sklaidą [I3]

Ir aš labai matyčiau va tokią tą vaizdinį ir kad nešytų tą svarbą, naudą ir rezultatų sklaidą visuomenei, nes visuomenė turi jausti, turi apčiuopti, matyti rezultatus. [I3]

Suinteresuotosios šalys taip pat nurodė skirtingas kompetencijas, kurių reikia socialinių inovacijų plėtrai Lietuvoje skatinti. Toliau pateikiamos trūkstamų kompetencijų iliustracijos:

Kūrybiškumo, lankstumo, sprendimų įvairovės ir pagrindimo [I1]

Testavimo, pilotavimo – šito nėra ir dėl to vadinasi tokių įgūdžių reikia. Bet čia vėlgi, gali būti, kad tai nėra įgūdžio problema, bet kažkokios tai, nežinau, darbo kultūros, darbo klimato, darbo atmosferos ar vat tokių sprendinių visuma [I1]

Tiesiog tas sektorius turi irgi būti lavinamas, mokomas ir aiškinama jiems, kas tai yra socialinė inovacija ir kodėl tai gerai [I1]

Kūrybiškumo ir verslumo [I2]

Empatija, atvirumas, kritinis mąstymas, įžvalgumas ir tada jau atsiranda ir kiti dalykai ir bendradarbiavimas ir lyderystė, na žodžiu čia gali imti visą sąrašą ir apie tai kalbėti, nes kaip aš sakau ta sumani visuomenė, ji tokia yra empatiška, ji yra atvira, ji yra saugi, ji yra dvasinga, galima ir taip pasakyti [I3]

Man atrodo, kad bendrakūros, gebėjimo išklaudyti ir surinkti nuomones [I6]

Ekspertai aptarė ir Nacionalinių socialinių inovacijų centro priklausomybės klausimą. Ekspertai pateikė tokias alternatyvas:

Tai čia vienas būtų lygmuo, kad veikia socialinių inovacijų kompetencijų centras. Kolkas jų pirmasis lygmuo fokusuojasi tikrai į ES fondo lėšas, skirtas socialinių inovacijų panaudojimui. Antras lygmuo, mes einame į vyriausybės lygmenį, kad prie vyriausybės "veikia vyriausybei pavaldi agentūra, kad šitas socialinių inovacijų kompetencijų centras [I1]

Po socialinės apsaugos ir darbo ministerija [I1]

Aišku, kad tai turėtų būti valstybė, Vyriausybė vienareikšmiškai, SADM'as vienareikšmiškai, jeigu ta linija prie kūrėjų, jeigu mes čia kalbame apie tuos kūrėjus. Tai Vyriausybė, SADM'as, ESFA. [I3]

Taigi, apibendrinant galima sakyti, kad Nacionalinio socialinių inovacijų kompetencijų centro vaidmuo gali būti trejopas: jis gali veikti kaip konsultantas (ekspertinės žinios, mokymai, t. t.), fasilitatorius (testavimas, pilotavimas, komunikacija, t. t.) bei kaip mediatorius, užtikrinantis sklandų socialinių inovacijų vystymą ekosistemoje (žr. 10 pav.).

10 pav. Nacionalinio socialinių inovacijų kompetencijų centro galimi vaidmenys

KONSULTANTAS

Ekspertinė kompetencija

FASILITATORIUS

Viešinimo kompetencija
Edukacinė kompetencija

MEDIATORIUS

Tarpininkavimo kompetencija
Tarptautinio įtinklinimo kompetencija

IŠVADOS

- 1) Socialinių inovacijų ekspertai Lietuvoje, atstovaujantys skirtingoms suinteresuotosioms grupėms, panašiai supranta socialinių inovacijų sąvoką, pabrėždami tokias socialinių charakteristikas kaip:
 - Naujumas, bet tuo pačiu suvokiant inovaciją ne tik kaip absoliučiai naują idėją ar produktą, bet ir kaip adaptuotą iš kitų šalių ar kontekstų bei pabrėžiant multiplikacijos, socialinių inovacijų plėtros galimybes.
 - Heterogeniškumas. Socialinės inovacijos gali būti labai įvairaus pobūdžio tiek rezultato, tiek srities prasme.
 - Pokyčio kūrimas. Socialinės inovacijos taip pat skatina socialinius ir pasaulėžiūros pokyčius. Suinteresuotosios šalys pabrėžė, kad socialinės inovacijos turėtų tarnauti platesniam tikslui, ne tik spręsti socialines problemas, bet ir kurti realius socialinius pokyčius.
 - Procesas, ne tik rezultatas.
 - Nauda, vertė visuomenei ir poveikio kūrimas.
 - socialinių poreikių, tikslų atliepimas.

Šis supratimas iš esmės atitinka literatūroje egzistuojančią socialinės inovacijos apibrėžtį. Tačiau tuo pačiu pabrėžiama, kad tiek valstybiniame sektoriuje, tiek visuomenėje (t.y. ne ekspertiniame lygmenyje) socialinių inovacijų samprata nėra aiški ar tinkamai naudojama, painiojama su socialinio verslo ar net socialinės įmonės koncepcijomis.

- 2) Ekspertai pabrėžė kelias socialinių inovacijų savybes, kurios būdingos socialinių inovacijų ekosistemai Lietuvoje:
 - Sukurtos inovacijos ne visada yra tvarios.
 - Socialinės inovacijos daugumoje atvejų yra adaptuotos / "perkeltos" iš kitų šalių ar sričių.
 - Ne visada socialinės inovacijos yra "atpažįstamos" kaip socialinės inovacijos.
 - Dažnai socialinės inovacijos apibrėžiamos per siaurai.
 - Dažnai inovacijos yra skaitmeninės.
 - Socialinėms inovacijoms labai svarbu bendradarbiavimas ir bendrakūra.
 - Socialinės inovacijos gimsta atliepiant tam tikras socialines problemas, socialinius poreikius.
 - Socialinės inovacijos atlieka edukacinę funkciją, ypač jaunimui.
- 3) Ekosistemos dalyviai yra linkę teigiamai vertinti socialinių inovacijų ateitį Lietuvoje. Ekspertinių interviu dalyvių nuomone, socialinių inovacijų ateičiai įtaką daro įvairūs faktoriai, tokie kaip technologijų kaita, žmonių mobilumas, globalizacija. Požiūriai į socialinių inovacijų ateitį kristalizuojasi į tris grupes:
 - Socialinės inovacijos daugiausia bus perkeliamos iš kitų šalių ar sričių.
 - Socialinės inovacijos bus išplitę įvairiuose sektoriuose.
 - Socialinės inovacijos skatins viešojo sektoriaus efektyvumą, bendradarbiavimą tarp sektorių.
- 4) Ekosistemos dalyviai įžvelgia nemažai naudų, kurias gali kurti socialinės inovacijos Lietuvoje. Kelios iš šių naudų:
 - Kuria ir stiprina socialinį kapitalą, bendruomeniškumą.
 - Taupo finansus.
 - Kuria efektyvesnius spendimus.
 - Praturtina gyvenimą.
 - Užtikrina tvarumą.
 - Užtikrina lygybę ir socialinę integraciją visuomenėje.
- 5) Nepaisant socialinių inovacijų naudos suvokimo, egzistuoja ir nemažai kliūčių ir mega lygmens iššūkių. Galima išskirti tris pagrindines kliūtis, t. y. (1) ribotas žmonių skaičius ir kokybę, (2) riboti finansiniai ištekliai ir (3) riboti laiko ištekliai. Kelios iššūkių iliustracijos:

- Socialinių inovacijų, sukurtų pagal projektus, tvarumo užtikrinimas.
 - Socialinių inovacijų aktualizavimas valstybės lygmeniu.
 - Socialinių inovacijų kūrimo kultūros nebuvimas.
- 6) Taigi, socialinės inovacijos yra aktualizuojamos siaurame ekspertiniame lygmenyje, o socialinių inovacijų ekosistema Lietuvoje yra gana fragmentuota ir egzistuoja per mažai tarpsektorinio bendradarbiavimo jas kuriant. Nėra visiškai aišku, kuri valstybinė institucija yra (ir turėtų būti) atsakinga už socialinių inovacijų vystymą.
- 7) Apibendrinant esamą ir tikėtiną ekosistemos dalyvių vaidmenį, galima teigti, kad iš valdžios institucijų tikimasis lyderystės ir paramos, nors kol kas jos vertinamos kaip tam tikrų rėmimo programų inciatoriai. Tikėtinas akademijos vaidmuo – patariamasis, kuris iš dalies yra įgyvendinamas, tačiau nepakankamai, nes nėra sisteminio akademinio intereso. Verslo vaidmuo vertinamas dviprasmiškai – nesitikima, kad tradiciniai verslai užsiimtų socialinėmis inovacijomis, todėl tradiciniam verslui skiriamas papildomas vaidmuo. Socialinių inovacijų tikimasi iš socialinių verslų. NVO, nepelno sektorius, pilietinė visuomenė (įskaitant ir bažnyčią) vaidina vieną pagrindinių vaidmenų socialinių inovacijų ekosistemoje. Tai sektorius, kuris įgyvendina socialines inovacijas. Taip pat tikimasi iš šio sektoriaus tam tikros lyderystės, kurios šiandien vis dar pritrūksta.
- 8) Suinteresuotosios šalys identifikuoja kelias pagrindines Nacionalinio socialinių inovacijų kompetencijų centro funkcijas (vaidmenis):
- Konsultantas.
 - Fasilitatorius.
 - Mediatorius.
- 9) Suinteresuotosios šalys (socialinių inovacijų ekspertai) tikisi iš Nacionalinio socialinių inovacijų kompetencijų centro lyderystės tiek teikiant konsultacijas dėl socialinių inovacijų plėtojimo, jų apibrėžimo, tiek dėl jų viešinimo, visuomenės švietimo, bei tikisi, kad šis centras nevirš dar viena biurokratine įstaiiga, o bus aktyvus, lankstus, kūrybiškas, nebiurokratuotas socialinių inovacijų inkubatorius Lietuvoje.

SUMMARY

Aim and methodology of the study

this study aims to explore the attitudes of different stakeholders towards social innovation and map social innovation ecosystem in Lithuania. This study is one of the activities of the PEnCIL project implemented by the European Social Fund in Lithuania.

Creating an enabling environment for the development of social innovation requires (1) a detailed and thorough analysis of the needs, priorities and capacities of different stakeholders and (2) their accumulation in a clear strategy and action plan to foster innovation across the country.

This study is the first part of a project to analyse the needs, priorities and opportunities of different stakeholders. The results of this study will be used to better understand the processes taking place in the social innovation system, to explore how different organisations from all sectors are developing social innovation in the face of current challenges, to summarise the visions of the stakeholder groups, and to explore their needs and expectations.

This study uses a mixed methodology combining qualitative and quantitative methods, i.e. semi-structured interviews, focused group discussions and a quantitative survey.

The quantitative approach allowed us to uncover the attitudes and expectations of social innovators and implementers.

The qualitative approach was chosen because the 'human element' is also very important in this research, as it looks at certain facts through the eyes of respondents with specific experience. The disadvantages of qualitative research are that it is less representative and subjective, and that data collection and analysis is time-consuming. On the other hand, qualitative research, although it does not provide data that can be easily and quickly interpreted, allows the researcher to look inside the field of research, to understand the reasons for actions and the factors that have led to the reactions and actions of actors, which is very important for the analysis of complex and hard-to-define subjects such as social innovation.

This study was carried out in three phases:

- Phase 1: Qualitative research, semi-structured interviews (November 2021 – April 2022).
- Phase 2: Quantitative research, survey (April-May 2022)
- Phase 3: Qualitative research, focused group discussions (September-November 2022).

All phases of the research followed the same research content strategy, which included 4 main parts:

- Understanding the concept of social innovation
- The role of different stakeholders in promoting / hindering the development of social innovation in Lithuania
- Envisioned future, benefits and challenges of social innovation
- The needs and expectations of different stakeholders regarding a centre of excellence for social innovation in Lithuania.

This report is structured around the following three main themes that were discussed during the interviews.

The social innovation ecosystem, as understood in this study, consists of:

1. Social innovation.

Research questions: What is social innovation? How is the concept of social innovation perceived by ecosystem actors? Are there overlaps or differences in the views of different ecosystem actors on what constitutes social innovation?

2. Participants.

Research questions: Who are the creators, implementers, promoters, supporters and experts of social innovation? What is their role in the development of social innovation in Lithuania? What should be their role in the development of social innovation in Lithuania? How is this role perceived by different stakeholder groups?

3. Environment: what helps and hinders the emergence and development of social innovation?

Research questions: what are the added values of social innovation for the ecosystem? What are the barriers and challenges faced by social innovation developers in Lithuania?

Main results:

social innovation experts in Lithuania, representing different stakeholder groups, have a similar understanding of the concept of social innovation, highlighting social characteristics such as:

- novelty, but at the same time perceiving innovation not only as an absolutely new idea or product, but also as adapted from other countries or contexts, and emphasising the potential for multiplication and development of social innovation.
- heterogeneity. Social innovation can be very heterogeneous, both in terms of outcome and scope.
- change-making. Social innovation also promotes social change. Stakeholders emphasized that social innovation should serve a broader purpose than just solving social problems, but also creating real social change.
- process, not just the outcome.
- benefits, societal value and impact creation.
- meeting social needs, goals.

This understanding is broadly in line with the definition of social innovation that exists in the literature. At the same time, however, it should be emphasized that both in the public sector and in society (i.e. at non-expert level), the concept of social innovation is not clear or properly used, and is confused with the concepts of social business or even social enterprise.

Experts identify some specifics of social innovation ecosystem in Lithuania:

- The innovations created are not always sustainable.
- Social innovations are in most cases adapted/"ported" from other countries or fields.

- Social innovations are not always „recognised“ as social innovations.
- Innovation is often digital.
- Co-creation and co-creation are essential for social innovation.
- Social innovations are born in response to specific social problems and social needs.
- Social innovation has an educational function, especially for young people.

Ecosystem participants tend to have a positive view of the future of social innovation in Lithuania. Expert interviews show, that the future of social innovation is influenced by various factors, such as technological change, mobility of people, globalisation. The views on the future of social innovation crystallise into three groups:

1. Social innovation will mainly be transferred from other countries or areas.
2. Social innovation will be spread across different sectors.
3. Social innovation will promote efficiency in the public sector and cooperation between sectors.

Ecosystem actors see a number of benefits that social innovation can generate in Lithuania. Some of these benefits include:

- Builds and strengthens social capital and community
- Saves money
- Creates more effective solutions
- Enriches lives
- Ensures sustainability
- Ensures equality and social inclusion in society

Despite the perceived benefits of social innovation, there are also a number of barriers and mega-level challenges. Three main barriers can be identified, namely (1) limited number and quality of people, (2) limited financial resources and (3) limited time resources. Some illustrations of the challenges:

- Ensuring the sustainability of social innovations generated by projects.
- Actualising social innovation at national level.
- Lack of a culture of social innovation.

Thus, social innovations are actualized at a narrow expert level, and the ecosystem of social innovations in Lithuania is rather fragmented and there is too little inter-sectoral cooperation in their development. It is not entirely clear which public institution is (and should be) responsible for the development of social innovation.

Summarising the current and expected role of ecosystem actors, it can be argued that public authorities are expected to provide leadership and support, although they are so far seen as initiators of certain support programmes. The likely role of the academy is an advisory one, which is partly fulfilled, but not sufficiently so in the absence of systemic academic interest. The role of business is seen as ambiguous – traditional businesses are not expected to engage in social innovation, so a complementary role is given to traditional businesses. Social innovation is expected from social businesses. NGOs, the non-profit sector, civil society (including the church) play a key role in the social innovation ecosystem. It is the sector that implements social innovation. It is also expected to provide some leadership, which is still lacking today.

Stakeholders identify a number of key roles (roles) for the National Centre of Excellence for Social Innovation:

- Consultant
- Facilitator
- Mediator

Stakeholders (social innovation experts) expect the National Competence Center for Social Innovation to provide leadership both in terms of advice on the development of social innovations, their definition, their publicity, public education, and that the Centre will not become another bureaucratic institution, but will be an active, flexible, creative, non-bureaucratic incubator of social innovation in Lithuania.

PRIEDAI

1 priedas. INTERVIU GAIRĖS

- **1 dalis: Interviu dalyvio charakteristikos**
 - Kokia šiuo metu yra jūsų (projektinė, jei tinka) veikla ir kaip ji susijusi su socialinėmis inovacijomis?
 - Kaip manote, koks yra jūsų (projektinės) veiklos socialinis poveikis? Kaip jį matuojate?
 - Kiek laiko užsiimate šia veikla?
- **2 dalis: Suinteresuotųjųusių nuomonė apie socialinių inovacijų sampratą ir procesus**
 - Yra daug si apibrėžimų. Ar esate susipažinęs su socialinės inovacijos terminu? Ką jis jums reiškia?
 - Kaip manote, kokia yra socialinių inovacijų ateitis? Papasakokite, kaip įsivaizduojate, kokios socialinės inovacijos atsiras ateityje?
 - Ar girdėjote apie socialines inovacijas kuriančius projektus? Jei taip, kokius? Ar esate juose dalyvavę (kaip projekto iniciatorius, duomenų rinkėjas, projekto vadovas, partneris)? Kokius galite paminėti socialinių inovacijų geruosius pavyzdžius iš savo organizacijos?
 - Kokie pagrindiniai aktoriai šiame lauke – valdžia, verslas, akademija, NVO?
- **3 dalis: Socialinių inovacijų privalumai ir iššūkiai**
 - Ką darote organizacijoje, kad paremtumėte socialių inovacijų kūrimą?
 - Kaip jūsų organizacijoje/institucijoje veikia vidiniai mechanizmai/procesai (jeigu tokie yra), kurie leidžia testuoti, pilotuoti ir paskleisti socialines inovacijas?
 - Kokie didžiausi iššūkiai ir problemos, su kuriais susiduriate vystydami socialines inovacijas?
 - Kokios pagalbos jums reikėtų, kad galėtumėte sėkmingai vystyti socialines inovacijas?
 - Kokios, jūsų nuomone, yra galimybės vystyti socialines inovacijas jūsų organizacijoje? Lietuvoje? Europoje?
 - Kokią naudą, jūsų nuomone, kuria (ar nekuria) socialinės inovacijos?
 - Kuo gali (ar negali) valstybė prisidėti prie socialinių inovacijų vystymo?
- **4 dalis: Socialinių inovacijų kompetencijų centras ir jo veikla**
 - Šiuo projektu Lietuvoje yra kuriamas socialinių inovacijų kompetencijų centras. Kokios, jūsų nuomone, turėtų būti jo veiklos? Ar jums būtų naudingas toks centras? Ko iš jo tikėtumėtės?
 - Kokias kompetencijas turėtų ugdyti šis centras? Kokių kompetencijų trūksta (jums, jūsų organizacijai, Lietuvai), kad būtų sėkmingai kuriamos socialinės inovacijos?
 - Koks valstybės (Vyriausybės) indėlis turėtų būti centro kūrime?
 - Kaip centras turėtų veikti regionuose? Ar pakaktų jo veiklų sostinėje?
 - Kas yra pagrindiniai suinteresuotieji tokio centro atsiradimu ir veikla? Koks turėtų būti jų vaidmuo jame? Su kokiais žmonėmis/organizacijomis jūs rekomenduotumėte konsultuotis?

Pabaigai norėtume paklausti, ar žinote kitų žmonių, dirbančių socialinių inovacijų srityje, kuriuos galėtumėte rekomenduoti interviu apklausai?

2 priedas. APKLAUSOS KLAUSIMYNAS

Laba diena, gerbiamas respondente,

Norėtume pakviesti Jus užpildyti apklausą socialinių inovacijų tematika. Šiuo metu Europos socialinio fondo agentūra, kartu su tarptautiniais partneriais, Europos socialinio fondo vadovaujančiomis institucijomis iš Belgijos, Čekijos ir Suomijos 2021 m. spalio mėn. pradėjo įgyvendinti naują Europos Komisijos remiamą projektą „PEnCIL“, skirtą socialinių kompetencijų inovacijų centro steigimui. Europos socialinio fondo agentūra buvo deleguota LR finansų ministerijos atstovauti Lietuvai šiame projekte ir tapti nacionaliniu socialinių inovacijų kompetencijų centru. ESF vadovaujančioji institucija tikisi, jog įgyvendindama šį projektą Europos socialinio fondo agentūra, visų pirma, remis inovatyvius projektus, teiks valdžios institucijoms konsultacijas, žinias ir praktinę patirtį apie ESF+ socialinių inovacijų finansavimo galimybes, organizuos mokymus, diskusijas bei tinklaveiką tiek nacionaliniu, tiek Europos lygiu.

Kaip tik šiuo metu pradėta vykdyti išsami socialinių inovacijų ekosistemos analizė, kuri taps bendros Socialinių inovacijų kompetencijų centro strategijos ir veiksmų plano pagrindu. Tikimasi, jog analizės metu parengtos rekomendacijos padės formuoti viešosios politikos poveikio priemones socialinių inovacijų skatinimui. Tam, kad ši analizė būtų kuo išsamesnė, norėtume pakviesti jus užpildyti šią anketą (trukmė iki 20 min) ir išgirsti Jūsų įžvalgas socialinių inovacijų tematika.

Būtume dėkingi, jei užpildytumėte anketą iki 2022-05-15 d.

Ši anketa yra anoniminė ir jūsų atsakymai bus naudojami tik apibendrinti.

[Pildyti anketą]

1. Jūsų amžius (įrašykite): _____ (atviras atsakymas įrašymui)
2. Jūsų lytis (pasirinkti, vienas atsakymo variantas: vyras, moteris, kita)
3. Koks yra organizacijos, kurią atstovaujate, statusas: (vienas atsakymo variantas)
 - valstybė institucija
 - nevyriausybinė organizacija
 - verslo organizacija
 - akademinė institucija (pvz. universitetas, kolegija, tyrimų institutas)
 - Kita (įrašykite) _____ (atviras atsakymas įrašymui)
4. Jūsų patirtis socialinių inovacijų srityje: (vienas atsakymo variantas)
neturiu patirties / iki 1 m. / 2–5 m. / 5–10 m. / 11 ir daugiau metų / Nežinau, sunku pasakyti
5. Ar Jūsų organizacija / įmonė vykdo dabar arba vykdė praeityje projektus, susijusius su socialinėmis inovacijomis? (vienas atsakymo variantas)
Taip / Ne (perkelti prie 7 klausimo) / Nežinau, sunku pasakyti (perkelti prie 7 klausimo)
6. Jei taip, trumpai apibūdinkite, kokia tai buvo socialinė inovacija (jei yra/buvo vykdomi keli projektai, išvardinkite visas socialines inovacijas): _____ (atviras klausimas)

[kitas virtualus puslapis]

O dabar aptarkime socialinių inovacijų sampratą ir jų ateitį.

7. Yra daug socialinių inovacijų apibrėžimų. Pateikite savo nuomonę, kas jums yra „socialinė inovacija“: _____ (atviras klausimas)
8. Pateikite jums įsimintiniausią socialinės inovacijos pavyzdį: _____ (atviras klausimas)
9. Kaip manote, kokia yra socialinių inovacijų ateitis? Ateityje socialinių inovacijų skaičius Lietuvoje: (vienas atsakymo variantas)
 - Labai didės
 - Šiek tiek didės
 - Išliks nepakitęs
 - Šiek tiek mažės
 - Labai mažės
 - Nežinau, negaliu atsakyti
10. Lietuvoje socialinių inovacijų kūrimu ir vystymu užsiima skirtingos valdžios institucijos, verslas, akademinės institucijos, nevyriausybinės organizacijos. Kaip manote, kiek valdžios institucijos skiria dėmesio socialinių inovacijų vystymui: (vienas atsakymo variantas)
 - Skiria labai daug dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Skiria pakankamai dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Skiria mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Skiria labai mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Nežinau, sunku pasakyti

11. **Kaip manote, kiek verslas skiria dėmesio socialinių inovacijų vystymui: (vienas atsakymo variantas)**
- Skiria labai daug dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Skiria pakankamai dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Skiria mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Skiria labai mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Nežinau, sunku pasakyti
12. **Kaip manote, kiek akademinės institucijos yra suinteresuotos ir skiria dėmesio socialinių inovacijų vystymui: (vienas atsakymo variantas)**
- Skiria labai daug dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Skiria pakankamai dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Skiria mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Skiria labai mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Nežinau, sunku pasakyti
13. **Kaip manote, kiek nevyriausybės organizacijos yra suinteresuotos ir skiria dėmesio socialinių inovacijų vystymui: (vienas atsakymo variantas)**
- Skiria labai daug dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Skiria pakankamai dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Skiria mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Skiria labai mažai dėmesio socialinių inovacijų vystymui
 - Nežinau, sunku pasakyti
14. **O kaip manote, kiek valstybinės institucijos turėtų skirti dėmesio socialinių inovacijų vystymui? (vienas atsakymo variantas)**
- Daug daugiau nei dabar
 - Šiek tiek daugiau nei dabar
 - Tiek pat kiek ir dabar
 - Šiek tiek mažiau nei dabar
 - Daug mažiau nei dabar
 - Nežinau, sunku pasakyti
15. **Kaip manote, kiek verslas turėtų skirti dėmesio socialinių inovacijų vystymui? (vienas atsakymo variantas)**
- Daug daugiau nei dabar
 - Šiek tiek daugiau nei dabar
 - Tiek pat kiek ir dabar
 - Šiek tiek mažiau nei dabar
 - Daug mažiau nei dabar
 - Nežinau, sunku pasakyti
16. **O kiek akademinės institucijos turėtų skirti dėmesio socialinių inovacijų vystymui? (vienas atsakymo variantas)**
- Daug daugiau nei dabar
 - Šiek tiek daugiau nei dabar
 - Tiek pat kiek ir dabar
 - Šiek tiek mažiau nei dabar
 - Daug mažiau nei dabar
 - Nežinau, sunku pasakyti
17. **O kiek nevyriausybės organizacijos turėtų skirti dėmesio socialinių inovacijų vystymui? (vienas atsakymo variantas)**
- Daug daugiau nei dabar
 - Šiek tiek daugiau nei dabar
 - Tiek pat kiek ir dabar
 - Šiek tiek mažiau nei dabar

- Daug mažiau nei dabar
- Nežinau, sunku pasakyti

18. Įvardinkite valstybės instituciją, kuri, jūsų manymu, daugiausiai prisideda dėmesiu ar finansavimu prie socialinių inovacijų vystymo: (įrašyti) – atviras klausimas + tokios nėra / Nežinau, sunku pasakyti
19. Įvardinkite verslą, kuris jūsų manymu daugiausiai prisideda dėmesiu ir finansavimu prie socialinių inovacijų vystymo: (įrašyti) – atviras klausimas + tokios nėra / Nežinau, sunku pasakyti
20. Įvardinkite akademinę instituciją, kuri jūsų manymu daugiausiai prisideda dėmesiu ir finansavimu prie socialinių inovacijų vystymo: (įrašyti) – atviras klausimas + tokios nėra / Nežinau, sunku pasakyti
21. Įvardinkite nevyriausybines organizacijas, kuri jūsų manymu daugiausiai prisideda dėmesiu ir finansavimu prie socialinių inovacijų vystymo: (įrašyti) – atviras klausimas + tokios nėra / Nežinau, sunku pasakyti

[kitas virtualus puslapis]

22. Egzistuoja įvairios nuomonės apie socialines inovacijas ir iššūkius, su kuriais susiduria įmonės, organizacijos, institucijos kurdamos ir vystydamos socialines inovacijas. Kokia jūsų nuomonė apie šiuos teiginius. Įvertinkite šiuos teiginius skalėje nuo visiškai nepritariu (1) iki labai pritariu (5):
 - 22.1. Lietuvoje socialinių inovacijų kūrimui valstybė skiria per mažai dėmesio (1-2-3-4-5-nežinau, sunku pasakyti) (vienas atsakymo variantas)
 - 22.2. Socialinių inovacijų finansavimas Lietuvoje yra pakankamas (1-2-3-4-5-nežinau, sunku pasakyti) (vienas atsakymo variantas)
 - 22.3. Poreikis kurti socialines inovacijas Lietuvoje yra mažas (1-2-3-4-5-nežinau, sunku pasakyti) (vienas atsakymo variantas)
 - 22.4. Lietuvoje visuomenė nežino, kas yra socialinės inovacijos (1-2-3-4-5-nežinau, sunku pasakyti) (vienas atsakymo variantas)
 - 22.5. Socialines inovacijas dažniausiai kuria nevyriausybines organizacijos, o ne vyriausybė ir verslas (1-2-3-4-5-nežinau, sunku pasakyti) (vienas atsakymo variantas)
 - 22.6. Lietuvoje egzistuojančios socialinės inovacijos nespėdžia aktualiausių socialinių problemų (1-2-3-4-5-nežinau, sunku pasakyti) (vienas atsakymo variantas)
22. O ką manote apie šiuos teiginius. Įvertinkite šiuos teiginius skalėje nuo visiškai nepritariu (1) iki labai pritariu (5)
 - 22.1. Socialinės inovacijos turėtų būti sukurtos Lietuvoje, bet ne „pasiskolintos“ iš kitų šalių (1-2-3-4-5-nežinau, sunku pasakyti) (vienas atsakymo variantas)
 - 22.2. Socialinės inovacijos neturėtų generuoti pelno (1-2-3-4-5-nežinau, sunku pasakyti) (vienas atsakymo variantas)
 - 22.3. Valstybė, o ne paprasti žmonės ar nevyriausybines organizacijos turėtų rūpintis socialinių inovacijų kūrimu (1-2-3-4-5-nežinau, sunku pasakyti) (vienas atsakymo variantas)
 - 22.4. Socialines inovacijas turėtų kurti tik nevyriausybines organizacijos, o ne verslas (1-2-3-4-5-nežinau, sunku pasakyti) (vienas atsakymo variantas)

[kitas virtualus puslapis]

Pabaigai, klausimai apie Nacionalinį socialinių inovacijų centrą.

23. Šiuo metu Lietuvoje yra kuriamas socialinių inovacijų kompetencijų centras. Kokios, jūsų nuomone, turėtų būti jo veiklos? (galimi keli variantai)
 - 23.1. Konsultavimas socialinių inovacijų kūrimo/vystymo klausimais
 - 23.2. Konsultavimas socialinių inovacijų projektų rengimo klausimais
 - 23.3. Kompetencijų ugdymas (mokymai, seminarai)
 - 23.4. Pagalba surandant ryšius su suinteresuotais partneriais iš Lietuvos
 - 23.5. Pagalba surandant ryšius su suinteresuotais partneriais iš užsienio
 - 23.6. Gerosios patirties sklaidymas ir komunikavimas

23.7. Konkursų socialinėms inovacijoms vykdyti skelbimas ir finansavimas

23.8. Kita (įrašykite): atviras klausimas

24. Jei pažymėjote daugiau nei vieną variantą, kuri funkcija, jūsų nuomone būtų pati svarbiausia? (pasirinkti – tas pats klausimas, tik vienas galimas atsakymas)

24.1. Konsultavimas socialinių inovacijų kūrimo/vystymo klausimais

24.2. Konsultavimas socialinių inovacijų projektų rengimo klausimais

24.3. Kompetencijų ugdymas (mokymai, seminarai)

24.4. Pagalba surandant ryšius su suinteresuotais partneriais iš Lietuvos

24.5. Pagalba surandant ryšius su suinteresuotais partneriais iš užsienio

24.6. Gerosios patirties skleidimas ir komunikavimas

24.7. Konkursų socialinėms inovacijoms vykdyti skelbimas ir finansavimas

24.8. Kita (įrašykite): atviras klausimas

25. Ar jums būtų naudingas toks centras? (vienas atsakymo variantas)

25.1. Taip, labai naudingas

25.2. Taip, iš dalies naudingas

25.3. Ne, nelabai naudingas

25.4. Ne, visiškai nenaudingas

25.5. Nežinau, sunku pasakyti

26. Kokių kompetencijų trūksta (jums, jūsų organizacijai, Lietuvai), kad būtų sėkmingai kuriamos socialinės inovacijos? (atviras klausimas)

27. Kiti jūsų pasiūlymai, jei tokių turite: (atviras klausimas)

[kitas virtualus puslapis]

Dėkojame už skirtą laiką.

3 priedas. FOKUSUOTOS GRUPINĖS DISKUSIJOS GAIRĖS

- **1 dalis: Suinteresuotųjųusių nuomonė apie socialinių inovacijų sampratą ir procesus**
 - Yra daug SI apibrėžimų. Ar esate susipažinęs su socialinės inovacijos terminu? Ką jis jums reiškia?
 - Kaip manote, kokia yra socialinių inovacijų ateitis? Papasakokite, kaip įsivaizduojate, kokios socialinės inovacijos atsirastų ateityje?
 - Ar girdėjote apie socialines inovacijas kuriančius projektus? Jei taip, kokius? Ar esate juose dalyvavę (kaip projekto iniciatorius, duomenų rinkėjas, projekto vadovas, partneris)? Kokius galite paminėti socialinių inovacijų geruosius pavyzdžius iš savo organizacijos?
 - Kokie pagrindiniai aktoriai šiame lauke – valdžia, verslas, akademija, NVO? Koks yra vaidmuo ir koks turėtų būti?
 - Kokie didžiausi iššūkiai ir problemos, su kuriais susiduriate vystydami socialines inovacijas?
 - Kokios, jūsų nuomone, yra galimybės vystyti socialines inovacijas jūsų organizacijoje? Lietuvoje? Europoje?
 - Kokią naudą, jūsų nuomone, kuria (ar nekuria) socialinės inovacijos?
 - Kuo gali (ar negali) valstybė prisidėti prie socialinių inovacijų vystymo?
- **2 dalis: Socialinių inovacijų kompetencijų centras ir jo veikla**
 - Šiuo projektu Lietuvoje yra kuriamas socialinių inovacijų kompetencijų centras. Kokios, jūsų nuomone, turėtų būti jo veiklos? Ar jums būtų naudingas toks centras? Ko iš jo tikėtumėtės?
 - Kokias kompetencijas turėtų ugdyti šis centras? Kokių kompetencijų trūksta (jums, jūsų organizacijai, Lietuvai), kad būtų sėkmingai kuriamos socialinės inovacijos?
 - Koks valstybės (Vyriausybės) indėlis turėtų būti centro kūrime?
 - Kaip centras turėtų veikti regionuose? Ar pakaktų jo veiklų sostinėje?
 - Kas yra pagrindiniai suinteresuotieji tokio centro atsiradimu ir veikla? Koks turėtų būti jų vaidmuo jame? Su kokiais žmonėmis/organizacijomis jūs rekomenduotumėte konsultuotis?